

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mocenská centra iráckého režimu v době vlády Saddáma Husajna

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Mocenská centra iráckého režimu v době vlády Saddáma Husajna

Vanda Soukeníková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Mocenská centra iráckého režimu v době vlády Saddáma Husajna

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň srpen 2014.....

Děkuji PhDr. Martině Ponížilové za vedení práce, poskytnuté připomínky a čas, který práci věnovala.

Obsah:

1. ÚVOD	1
2. ZROD MODERNÍHO IRÁKU	4
2.1 Republikánský Irák	6
3. MOCENSKÉ CENTRUM-STRANA BAAS „Jednota, svoboda, socialismus“	9
3.1 Vznik pobočky Baas	9
3.2 Program socialistické strany arabské obrody – Baas	10
3.3 Baas v Iráku do roku 1979	11
3.3.1 Baas u moci – I. úspěšný převrat Baasistů	14
3.4 Saddámovský baasistický Irák	15
3.5 Vojenské křídlo Baas	16
3.5.1 Národní garda – <i>Haras al-Kawmí</i> a Republikánská garda versus <i>Džiház Hanín</i>	17
3.6 Nejvýznamnější představitelé revolučního baasistického období	18
4. PREZIDENT SADDÁM HUSAJN	22
4.1 Saddáмова cesta na vrchol	22
4.2 Saddám Husajn prezidentem	24
4.2.1 Národní politika státu	26
4.2.2 Agresivní zahraniční politika	27
5. MOCENSKÉ CENTRUM – KMENY, KLANY A ARMÁDA	29
5.1 Mocenská základna Saddáma Husajna: „sunnitský trojúhelník“	29
5.1.1 Mocenské centrum Tikrít a jeho představitelé	29
5.2 Saddámův první vnitřní kruh	30
5.2.1 Bezpečnostní složky, zpravodajská služba, ministerstvo průmyslu a vojenské industrializace	33
5.3 Armáda	35
6. ZÁKONODÁRNÉ MOCENSKÉ CENTRUM	36
6.1 Rada Revolučního velení – <i>Madžlis qidjátath-thawra</i>	36
6.2 Vláda – <i>Madžlis al-wuzurá</i>	37
6.2.1 Národní shromáždění – <i>Madžlis al-Umma</i>	37
7. ZÁVĚR	39
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
9. RESUMÉ	46

Poznámka k transkripci v českém překladu

Jelikož ve většině zemí na blízkém východě je oficiálním jazykem arabština, která disponuje odlišným písmem, bylo nutné sjednotit přepis arabských jmen a názvů. Řídili jsme se českými zvyklostmi v odborné literatuře o arabském světě a použili jsme zjednodušené transkripce, která nezaznamenává znělé a neznělé hlásky či asimilace členu. V textu taktéž není použita hrdelnice ^caj̣n.

1. ÚVOD

Každá ze zemí na Blízkém východě má své specifické charakteristiky, které určovaly její pozdější vývoj. Jednou z těchto zemí je i Irák, a to především pro jeho velmi bohatou historii, která sahá až k počátkům samotného vzniku civilizací. Arabské země včetně Maghribu prochází od 20. století a hlavně od 50. let minulého století četnými socio-ekonomickými a politickými změnami. Většina zemí Blízkého východu prošla velmi podobným vývojem. S nárůstem nacionalismu se země postupně osvobodily od evropské kolonizace, poté i od evropského stylu držení politické moci a přímého dozoru nad místní vládou. Původní režimy byly nahrazeny z většiny tvrdou diktaturou místního aparátu až do událostí Arabského jara, kdy lidové demonstrace v některých zemích dosáhly úspěchu a sesadily dlouholeté režimy.

Irácká oblast je kulturně, jazykově i nábožensky rozmanitá, a to tak, že včlenit ji do jednotného státního útvaru šlo velmi těžce, tyto kulturní rozdíly velmi ovlivnily vývoj Iráku. Stát se dělí na tři důležité provincie s rozdílnou povahou a jazykovým složením obyvatelstva. Provincie Basra se šíity na jihu, sunnitský střed s Bagdádem a kurdský Mosul bránily k vytvoření jednoho národa a geopolitického prvku. Diversitu se dařilo překlenout až s nástupem nově smýšlejícího režimu strany Baas, a především prezidentu Iráku Saddámovi Husajnovi který se snažil postupně vštěpit iráckou národní identitu pomocí společných symbolů a soudržnosti iráckému lidu na základě společné historie. První novodobý král Fajsal I. o Iráku prohlásil: „Stát je jen nepředvídatelnou masou lidských bytostí, postrádajících jakoukoli vlasteneckou ideu, prosycenou prastarými náboženskými obyčejí a absurditami se sklonem k anarchii“ (Karsh-Rautsi, 1996:11).

Nedůvěra k Západu vyvolala to, že se pro většinu populace blízkovýchodních zemí a severní Afriky stal islám, od dvacátého století, jakýmsi spojovacím prvkem národní integrity bojujícím za své samostatné postavení ve světě.

Cíl práce si klade za úkol zjistit a charakterizovat politická mocenská centra v Iráku v době, kdy se na politickém dění zásadně podílel Saddám Husajn a to pak především od jeho prezidentské funkce od roku 1970 až do roku 2003, ať již se bude jednat o jedince či různé politické orgány a instituce a důležitě zasahovaly do chodu státu v souvislosti získat podrobnější přehled o povaze režimu. Zároveň při naplnění cíle práce v souvislosti s tématem bude práce reflektovat vnější a domácí politické i sociální vlivy na fungování a podobu vládnoucího režimu. Práce se rovněž bude orientovat na zmapování mocenských vazeb mezi jednotlivými centry se snahou přiblížit se k

pochopení mnoha netransparentních politických procesů, ve kterých mocenská struktura vládnoucí elity, Saddám Husajna a strany Baas pod záštitou loajálních bezpečnostních složek určovala základní formace a charakteristický nedemokratický vývoj Iráku.

Hlavní přístup k řešení představuje analytický postup zpracování historických dat, podkladů a faktů v návaznosti na syntetické zpracování řešení formou jednopřípadové studie na podkladě, který vyplývá z historických faktů. Rámcem zpracování je sledování, jak se formovaly irácké elity a jejich mocenská centra které řídili politické a ekonomické rozhodování od mocenského vzestupu Saddáma Husajna až do jeho svržení.

Díky velmi nepřehledné situaci, která v Iráku panovala, bude bakalářská práce strukturována dle mocenských center v chronologickém uspořádání. Tyto mocenská centra tvořili osobnosti a uskupení, které udávaly směr a vývoj politických, ekonomických a bezpečnostních národních zájmů i dynamický vývoj se snahou získat lepší pochopení politiky a motivaci rozhodnutím, která se odehrávala za vzestupu a vlády Saddáma Husajna. Práce je rozdělena do pěti částí. Jednotlivé skupiny mocenských center budou členěny na podkapitoly dle nejvýraznějších historických zlomů.

Ve druhé kapitole je zmíněn způsob vedení státu za doby monarchie a současně je poukázáno na první generaci politiků, kteří významně zasahovali do chodu státu až do Červencové revoluce. Již od doby monarchie se začala formovat a implementovat přirozená politická opozice a seskupení, která bezprostředně směřovala k nastolení autoritářského režimu Saddáma Husajna. Historické ohlédnutí a zaměření na starou gardu politických elit jsem shledala důležitým prvkem, jelikož metody ministra Núriho Sájída poznamenaly iráckou politickou kulturu až do současnosti (Gombár, 2004b: 171).

Práce se bude ve třetí kapitole věnovat reálnému fungování ve státě a vzájemným vazbám iráckých elit ve straně Baas, které tvořily opravdové mocenské zázemí předních představitelů země, které se Saddámem Husajnem značně ovlivnily rozhodovací proces v Iráku od roku 1963, kdy se strana Baas aktivněji začlenila do politického dění a snažila se výrazně ovlivnit mocenský vývoj.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na osobnost Saddáma Husajna a na jeho politický vzestup, intriky a surové praktiky, které z něj učinili nejvlivnějšího muže Iráku po tři desetiletí.

Práce v páté kapitole je zaměřena na zmapování tradičních rodových a kmenových vazeb, které tvořily velmi pečlivě vybudovanou klientskou síť, jež udržela u moci vedoucí členy mocenských center a Saddáma Husajna. Kapitola se detailně zaměřuje na rody, kmeny, klany a jejich představitele, kteří byli napojení na bezpečnostní a armádní složky tvořící základní páteř mocenských center. Zmiňované složky byly velmi důležité pro udržení stabilního režimu v zemi, který byl od samostatné existence provázen mnoha zvraty, puči a pokusy o svržení momentální vlády. Jedná se tedy o mocenská centra pocházející z tzv. sunnitského trojúhelníku a především z Tikritu.

Závěrem je shrnutí a charakteristika iráckých mocenských center za doby vlády Saddáma Husajna. Praktickým obsahem studie je cesta vyhodnocení okolností, zda byl Saddámovský režim postavený na základě několika politických center ve státě, či zda byl tradičním režimem jednoho vládce s podporou tradičních kmenových struktur. Ve výsledku jsem v práci došla k závěru, že irácká mocenská centra byla pevně v držení jedné osoby a to Saddáma Husajna s pevným postavením kontroly „policejního státu“ a praktickou vládou jedné strany.

Při zpracování se budu opírat především o knižní tituly, odborné články a dále se budu snažit opírat o informace z mnoha internetových zdrojů.

2. ZROD MODERNÍHO IRÁKU

Až do první světové války byl Irák součástí Osmanské říše. Po ukončení první světové války v dubnu roku 1920 došlo k rozdělení mandátů nad územím díky tajné Sykes-Picotově smlouvě z roku 1916, která uznala nezávislost arabských zemí dle korespondence s Šarífem Husajnem. Ovšem, konference v San Remu roku 1920 stanovila Irák mandátem Velké Británie v čele s králem Fajsalem I. Došlo k velkému iráckému povstání¹ (Hourani, 2010: 316); (Přebinda, 2005: 35- 38) za podpory rodu Širází z jižního Iráku, který hlásal, aby se Irácký lid nepřipojoval k britské agendě a naopak nabádal k protestům. Povstání bylo velice významné, jelikož se zde poprvé projevil prvek irácké identity, navíc se Iráčané dokázali spojit bez ohledu na to, zda se jednalo o sunnity či šíity. Nejvyšší koloniální úředníci na konferenci v Káhiře rozhodli o dosazení krále Fajsala Ibn Husajna jako hlavy státu. Korunovace proběhla 23. srpna 1921. Nový král poté prohlásil: „Jsem úředníkem vlády Velké Británie v hodnosti krále“ (Gombár, 2004a: 168-169). Vzápětí byla jmenovaná 1. Irácká národní vláda² (Woods, 2014: 31-32) a vztah mezi zeměmi byl ošetřen anglo-iráckou smlouvou. Mezitím Hášimovci měli představovat stabilizační prvek na Blízkém východě a stáli za vznikem jedné z řady tajných uskupení, například Harás Istiqlál - útvar, který hájil nezávislost³ (Coughlin, 2003: 44); (Gombár, 2004a: 169). Premiér Spojeného království Winston Churchill zavedl zásady nové politiky pro kolonie. Irák byl pod nepřímou vládou Velké Británie a vznikla takzvaná „loutková vláda Iráku“ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 13) v čele s britskými poradci, kterým se irácké vedení muselo podřídit.

Společenská intelektuálové a političtí aktivisté se uskupili v Arabské společnosti Ahd⁴ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 7-8), a ve spojení s iráckými důstojníky se pokoušeli o vytvoření samostatného iráckého státu. Většina těchto představitelů se stala významnými politickými činiteli za doby monarchie.

¹ Mandáty Velké Británie se staly území Iráku, Palestiny a Zajordánska. Pod francouzský vliv připadla Sýrie a Libanon.

² Osamostatnění státu doprovázela vnitřní nestabilita, při které došlo k vojenskému převratu a dalším šesti vojenským pučům, přesto místní aparát zůstal nepozměněn.

³ Irák neměl žádnou významnější lokální dynastii, Hášimovci jako potomci proroka, byly všeobecně akceptovatelné pro široké vrstvy. Proti Hášimovcům se stavěl Saíd Tálib Nagíb z Basry, který se pokusil dostat do čela oblasti již za osmanské nadvlády. Objížděl Irák s heslem: „Irák Iráčanům“, a hlásil se o právo postavení iráckého krále na základě tradiční kmenové a rodové příslušnosti. Britové se legitimního protikandidáta Hášimovců zalekli, a poslali Saída do exilu v Indii.

⁴ Ahd bylo tajné společenství založené v Istanbulu roku 1914, jejím zakladatelem byl Azíz Alí Misrí. Důstojníci, kteří se přidali k uskupení Ahd: Núrí Saíd, Džafar Askarí, Tahá a Jásín Hášimí, Džamíl Midfaí, Nádží Šawkat, Maulúd Muchlis a Alí Džawdat.

Roku 1925 Společnost Národů (SN) rozhodla o připojení vilájet Mosul (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 16, 366) k Iráku za podmínek trvání mandátu dalších 25 let nebo do doby, kdy se Irák stane členem SN⁵ (Dodge, 2006: 1-3). Formálně nezávislým se Irák stál 3. Října 1932.

V meziválečném období došlo k rozvoji nové formy arabistiky. Počátek takzvaného arabského nacionalismu, jenž v Iráku se odrážel v odkazu na velkou Mezopotámii a Babylónskou říši (Isakhan, 2011: 257-281) dal průchod k vytvoření částečného povědomí iráckého vlastenectví. Když roku 1933 zemřel Král Fajsal, na irácký trůn nastoupil jeho syn Ghází. Roku 1936 s požehnáním krále Gházího došlo k prvnímu vojenskému puči. Nový premiér Hikmat Sulajmán se postupně odpoutává od pan-arabské myšlenky a orientuje se na Írán, Turecko a Afghánistán. V dalším protivládním převratu vláda plně přešla do vlivu armády v čele se sedmi důstojníky a původní garniturou. Brzy poté král Ghází⁶ (Přebinda, 2005: 80) zemřel při podezřelé autonehodě. Nový král Fajsal II, který nastoupil na trůn, byl nezletilý a tak chod království přebíral pod svoji zodpovědnost regent Abd Iláh.

Od roku 1930 byl Irák svázán s Velkou Británií smlouvou o výsadním politickém postavení Britů v Irácké politice. Navíc tato smlouva umožňovala postavení britských vojenských základů na Iráckém teritoriu. Předseda vlády Núrí Saíd za podpory sedmi důstojníků, během války ustavičně ujišťoval Brity o Irácké loajalitě. Mezitím německý velvyslanec Fritz Grob vzbudil u Iráčanů proněmecké sympatie, k němu se vzápětí přidal i muftí Hadždž Amín Hasajní, který hájil palestinský odboj. Kolaborace pro osu rozdělila irácké představenstvo na dvě poloviny. Rozkol vyústil v další protivládní puč. Do čela vlády se postavil proněmecký Rašíd Alí Kajlání se Zlatým čtvercem důstojníků a vyjádřili podporu ose a odmítl se nadále podříditi smlouvě s Británií, která poté zaútočila. Irák byl brzy poražen britským expedičním sborem. Původní režim byl pod nadvládou Anglie obnoven⁷ (Karsh-Rautsi, 1996: 16); (Přebinda, 2005: 89-94). Kajlání si vysloužil podporu obyvatel za boj o národní identitu a dodnes je považován za národního hrdinu (Lewis 1997: 308). Pozdější období monarchie bylo provázané vládní nestabilitou a střídáním těch týž politiků na různých postech. Núrí Saíd tehdy prohlásil: „Máme-li malou hromádku karet, musíme ji často

⁵ Roku 1932 byl Irák přijat do SN jako první mandátní území pod podmínkou, že budou uznány deklarace práv cizinců a minorit, uznána svoboda náboženství a vyznání.

⁶ Mnoho odborníků se domnívá, že na smrti krále Gházího se podílel probritský premiér Núrí as-Sáíd, jelikož se mu nelíbily královy proněmecké sympatie.

⁷ 1941 se stal Núrí opět ministerským předsedou.

promíchávat“ (Gombár, 2004a: 169).

S II. světovou válkou se rozmohla dělnická třída, zmírnilo se pronásledování komunistů a rapidně se téměř zdvojnásobil počet obyvatel Bagdádu. V roce 1946 byl povolen vznik různých politických stran. Po druhé světové válce se sjednotila opozice vůči Británii a tedy i celé monarchii, navíc dělnictvo začalo stávkovat za vyšší mzdy a lepší životní podmínky. Vláda vyhlásila stanné právo, mnoho lidí bylo internováno do táborů a nastala tvrdá cenzura. V roce 1948 vypuklo národní povstání organizované stranou nezávislosti (Istiqlál) Wathba, neboli „skok“ proti prodloužení smlouvy Anglo-Iráckých vztahů. Policie toho dne střelila do davu, které se ještě více bouřily. V téže roce vypukla válka v Palestině, která u Iráčanů zdvojnásobila nechuť⁸ (Snell, nedatováno) k monarchii a Západu.

Roku 1955 byl politickými činiteli uzavřen Bagdádský pakt, který měl oficiálně zdržet rozpínavost sovětského svazu. Spolu s Irákem pakt podepsala Velká Británie, Turecko, Írán a Pákistán. Zrak arabského obyvatelstva se obrátil na egyptského prezidenta Násira, který znárodnil Suezský průplav. Egypt byl v konfliktu se Západem vojensky poražen, ale v arabských očích zvítězil, protože se vzepřel imperialismu. Oproti Egyptu, konkurenční Irák si uzavřením Bagdádského paktu vysloužil přezdívku sluha imperialismu a Iráčanům se znelíbil tak, že jej označili jako krok zpět, který vrátil Irák do područí západu (Lewis 1997: 321). Roku 1956 propukly znovu veřejné nepokoje proti monarchii a civilní diktatury ministerského předsedy Núrího Sáída. Nespokojenost s propadáním Iráku vyvrcholila v Červencové revoluci.

2.1 Republikánský Irák

Dne 14. července roku 1958 Svobodní důstojníci Abd Karím Kásim a Abd Salám Árif, provedli nezvykle krvavý vojenský puč. Soubor události vedl k následnému rozkladu Hášimovské dynastie (Schulze, 2007: 180) a odstranění starých politiků z vládnoucího aparátu. Král Fajsal II., jeho regent a několik žen z královského paláce byli pronásledováni a popravení střelbou na nádvoří sídla. Zohavený regent Iráku Abd Iláh byl vlečen Bagdádskými ulicemi a zavěšen na bránu u ministerstva obrany (Karsh-Rautsi, 1996: 7). Premiér Núrí se pokusil uprchnout podzemními kanály, a podle pověstí se dokonce říká, že se ve snaze o únik převlékl i za ženu (Coughlin, 2003: 55).

⁸ Irák se bojů v Palestině účastnil pouze symbolicky. Zapletení do arabsko-izraelského konfliktu způsobilo odliv 120 000 židů z bagdádské komunity a následný ekonomický pokles v zemi.

Přesto byl dopaden, zastřelen, a části jeho pozůstatku byly vláčeny ulicemi běsnícím davem.

Kásim s Árifem a ostatní členové vrchního výboru Svobodných důstojníků⁹ ohlásili národu v půl sedmé ráno změnu režimu prostřednictvím rozhlasu. Árif v svolání nového režimu oznámil, že armáda osvobodila „*milovanou vlast od zkorumpované bandy dosazené imperialisty*“ a obrátil se k národu se žádostí o podporu (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 57). V zájmu nové éry Iráku zrušili instituci *ancien régime* (monarchie a dvoukomorový parlament), nastolili lidovou vládu republiky a vyhlásili Islám státním náboženstvím. Po tvrdé cenzuře a stanném právu, revoluce znamenala pro lid naději do budoucna a definitivní ukončení závislosti na Velké Británii.

Zanedlouho na to, politická scéna opět nabývala na napětí, Kásim, který stanul v čele státu, se spojil s komunisty¹⁰, protože disponovali největší lidovou podporou. Za času monarchie Svobodní důstojníci měli pouze jeden společný cíl a to svrhnout ji. Později však je rozdělilo postavení k „Wahdě“ Spojené Arabské Republice (SAR)¹¹ (Karsh-Rautsi, 1996: 24). Kásim byl proti sjednocení, jelikož se nechtěl podřizovat vládě egyptského prezidenta Násira. Pod heslem „Irák především“ (Coughlin, 2003: 56) nechal pozatýkat opozici a začal krvavé pronásledování panarabistů. Opozice se pokusila 7. října 1958 svrhnout Kásima. Atentát se nezdařil. Po zhroucení SAR se politická scéna paralyzovala a otevřela úvahy o státním převratu. Nacionalisté, Svobodní důstojníci a strana Baas zahájili převrat 8. února 1963. Lid vyšel do ulic, aby podpořil svrženého prezidenta Kásima. Davy bojovaly v ulicích Bagdádu s holemi proti tankům. Především komunisté několik dní vedli ostré boje proti milicím Národní Gardy. Nakonec budova ministerstva padla, prezident Kásim byl popraven¹² (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 95-96); (Karsh-Rautsi, 1996: 30) a armáda převzala kontrolu nad územím.

Naděje na demokracii se zhroutily i s následným režimem Národní Gardy,

⁹ Vrchní výbor Svobodných důstojníků tvořili Tahir Jahjá, Wasfí Táhir, Abd Hamíd, Radžáb Abd Madžíd, Muhjidin Abd Hamíd, Abd Wahháb Madžíd, Abd Karím Farhán, Nádží Tálib, Abd Karím Farhán, Muhannad Sabá a Salih Alí Ghálíb.

¹⁰ Nacionalisté, tak jako baasisté, nedokázali prozatím konkurovat komunistům v jejich veřejné podpoře, a proto se snažili o navázání kontaktu s armádou, která také nebyla plně spokojena s vládou Kásima. K tomu vytvořili pozemní skupiny tvrdě útočící v ulicích proti komunistické levici. Předměstí Bagdádu se nakonec proměnila v bojiště plné krutosti a zstrašování proti nevinným občanům.

¹¹ Politický svazek Egypta a Sýrie. Prezidentem federaci Spojených Arabských států se stal egyptský Násir. V 1958 se k SAR nakrátko přidružil i Jemen.

¹² V bojích zahynulo 1500 – 5 000 obyvatel.; (Coughlin, 2003: 70)

v jejímž čele stanul maršál Abd Salám Árif. Podporován baasisty, stranu bezprostředně po dosažení moci odsunul z politického spektra a nahradil vlastním monopolem síly (Gombár, 2004a: 173-174). Abd Salám Árif zemřel při zřícení helikoptéry v dubnu 1966 a po něm nastoupil jeho nevýrazný bratr Abd Rahmán Árif (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 113-115); (Karsh-Rautsi, 1996: 36-39). Slabý vůdce země nedokázal vládnout jako jeho bratr a v červenci roku 1966 byl po nekrvavém puči sesazen baasisty.

3. MOCENSKÉ CENTRUM – STRANA BAAS „Jednota, svoboda, socialismus“

3.1 Vznik pobočky Baas

Baas neboli „Obroda“ byla založena ve čtyřicátých letech v Damašku učiteli, jako národně osvobozené protifrancouzské hnutí (Torrey, 1963: 445); (Karsh-Rautsi, 1996: 20). Zakladatelé strany: Míšel Aflaq byl řecký ortodoxní křesťan, věřil, že náboženství se nemá mísit s politickou praxí. Saláhuddín Bitár byl sunnita a Zakí Arsúzí byl alawita, který přinesl do strany socialistické myšlenky, jimiž chtěl zlepšit situaci Alawistické menšiny (Gerschwer, nedatováno: 1-6). Všichni zakladatelé získali vzdělání na předních francouzských školách. Strana působila atraktivně především pro nově vzdělanou třídu a sjednotila různá politická volná seskupení střední třídy¹³ (Hourani, 2005: 398) na základě dialogu o národní identitě a vztahu arabských zemí. Hlavní motivací syrské strany Baas bylo odstranění kolonialismu a sjednocení arabského národa, který byl velmocemi rozparcelován a učiněn tímto oslabeným. Navíc 14. května 1948 Židovské obyvatelstvo Palestiny vyhlásilo nezávislý stát Izrael (Hourani, 2005: 355-356). Po obsazení území arabskými jednotkami byly vytyčeny nové hranice pod záštitou OSN, které přiznaly tři čtvrtiny palestinského území Izraeli. Událost velice ovlivnila veřejné mínění v arabských zemích a zároveň vzbudila ještě větší nedůvěru obyvatelstva k Británii a Spojeným státům. Za vznik Izraele, strana Baas vinila především starší generaci politiků. Důležitým cílem baasistů se stala snaha o zničení Izraele.

V roce 1954 se několik baasistů dostalo do Syrského parlamentu a strana začala nabývat na popularitě. Od druhé světové války se strana v Sýrii proměnila v masovou organizaci a zakládala pobočky v Iráku a Jordánsku. Nakonec byla syrská Baas rozpuštěna jako daň za sjednocení Spojené Arabské Republiky (SAR), ale Sýrie neprospívala ze sjednocení tak, jak bylo očekáváno, a původní frakce syrské Baas se začala štěpit (Issac, nedatováno:1-8).

Protichůdné zájmy Damašku a Káhiry vyvrcholily rozpadem SAR v roce 1961 (Hourani, 2005: 363). K úplnému rozkolu strany Baas došlo v roce 1966, kdy se vojenským převratem dostali k moci marxisticky orientovaní baasisté, kteří se úplně distancovali od staré gardy soudruhů Aflaka a Bitára. Národní velení bylo dočasně

¹³ Strana kromě sunnitů dále stmelovala mnoho křesťanů, alawitů a drúzů.

rozpuštěno a k moci se dostala radikální armádní složka¹⁴ (Karsh-Rautsi, 1996: 35). Následně mimořádný sjezd¹⁵ (Coughlin, 2003: 91-92); (Karsh-Rautsi, 1996: 35) damašské a bagdáské pobočky Baas rozdělil obě složky dle neslučitelných ideologických neshod. Vznikly dvě samostatné strany a původní sjednocený Baas s regionálním Národním vedením přestal existovat.

Obě frakce se prohlásily za dědice původní strany a založily své Národní vedení. S roztržkou ve straně Baas počaly i ideologické neshody mezi Sýrií a Irákem, tyto neshody negativně ovlivňovaly vzájemnou mezinárodní spolupráci po mnoho následujících let. Kromě puče roku 1966, v Sýrii proběhly další vnitrostranické převraty v roce 1963 a 1970, kdy se k moci dostal Háfiz Asad. Irácká pobočka Baas vytvořila své vedení až v únoru 1968, Bakr byl jmenován generálním tajemníkem strany a Saddám byl jeho zástupcem.

3.2 Program socialistické strany arabské obrody – Baas

Strana arabské obrody Baas se vyznačovala jednotou s panarabskou ideologií. Panarabská ideologie vychází z arabského nacionalismu na základě společného jazyka – arabštiny. Strana Baas byla především fúzí arabského nacionalismu a vágního socialismu. Dále byla strana Baas sekulární a odmítala imperialistický západní režim demokracie a komunistický marxismus. Strana předpokládala na základě charakteru panarabského programu sjednocení arabských států v jednu entitu se spojovacím prvkem všech Arabů v odkazu na islám. Arabské státy jsou jedním národem a řídí se heslem: „Jeden arabský národ s věčným posláním“ (Arnold, 2009: 57); (Coughlin, 2003: 50); (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 100); (Karsh-Rautsi, 1996: 21). Baasisté věřili, že jednota osvobození v rytmu sociální revoluce povede k obrodě arabského národa a ke spravedlivějšímu rozdělení především ropného bohatství. Program strany kladl důležitost na zrušení umělých koloniálních hranic a svrhnutí cizí kontroly a vlivu. Strana si zakládala na silně hierarchickém systému. Za nejvyšší orgán strany bylo považováno Národní vedení a členy měly být jednotlivé regiony, čili státy. Na regionální úrovni bylo propojení Baas od Revolučního regionálního vedení sestupné

¹⁴ Z událostí v Sýrii si Saddám Husajn vzal ponaučení. Uvědomoval si, že musí spolupracovat s armádou, aby dokázal svrhnout prezidenta Ářifa, ale zároveň armádě nikdy nesmí dát politickou moc, aby se vyvaroval stejnému konci jako v syrské Baas.

¹⁵ Saddám Husajn, který sněm zorganizoval, zde sehrál důležitou roli, jelikož jeho cílem bylo následně obnovení irácké stranické organizace Baas. Zbavil se levicově zaměřené složky, položil základy milice Baas a pokryl celý Irák pobočkami.

skrz různé buňky a divize až po jednotlivé členy. Snaha strany, především v době vlády Saddáma Husajna, se zakládala na opakování poupravené historie tak, aby zapadala do vize Baas. Přidáním nových symbolů jako státní vlajka či národní hymna se baasisté snažili včlenit irácké provincie do jednotného státu (Isakhan, 2011: 257-281). Manipulací a vytvářením nacionalistických hodnot vycházejících ze společného kulturního dědictví do značné míry mohl tento systém ovlivnit vnímání politického dění v zemi.

Strana Baas se v 70. a 80. letech pohybovala mezi pan-arabismem a iráckým nacionalismem, který měl vyzdvihnout Irák mezi silné hráče v globálním prostředí. Politika se v žádném z odvětví nelišila od předchozího režimu, kde baasisté pouze pracovali na upevnění své moci (Karsh-Rautsi, 1996: 48-50). Okamžitě začali pracovat na kulturní kampani vedoucí k oživení tradičního iráckého folklóru¹⁶, který měl dovést obyvatelstvo k prosperujícímu státu, ale také je nutno zdůraznit, že všechny ze symbolů vlády Baas byly navrženy tak, aby zdůrazňovaly kolektivní, ryze Iráckou identitu a potlačovali sunnitská, šíitská či kurdská specifika. Baas opět postrádal vizi o režii státu. Prozatímní ústava vyhlásila islám státním náboženstvím. RRV s Bakrem a Saddámem v čele se po odsunutí vojenského křídla stali monopolem moci v zemi (Isakhan, 2011: 257-281). Ekonomickým vedením země se stal socialismus a ostatní instituce jako národní shromáždění či parlament zastávali pouhou dekorativní funkci.

3.3 Baas v Iráku do roku 1979

Do Iráku strana Baas pronikla díky Iráckým studentům v Libanonu a Sýrii. V roce 1952 syrské stranické Národní velení uznalo iráckou odnož strany Baas. Syrská pobočka jmenovala tajemníkem strany šíitského inženýra Fuáda Rikábího (Coughlin, 2003: 61); (Karsh-Rautsi, 1996: 21). V počátcích byli členové Baas z velké části šíitského původu a strana Baas měla pouze několik desítek členů, většinou příslušníků svobodného povolání, jako právníci či lékaři. Postupem času v roce 1955 Irácká odnož baasistů čítala pouhých tři sta členů a stále tak tvořila okrajovou mocenskou strukturu. Z části to mohlo být dáno tím, že Irácká Baas měla v době založení poměrně složitou ideologii, která mohla jen těžko konkurovat ostatním politickým seskupením, jako například militantní pravici Istiqlál nebo levici Lidové strany Šaab. Strana postrádala výraznou ideologii a hlavním cílem tak zůstávala především snaha o převzetí moci.

¹⁶ Zároveň stát ale pracoval na potlačení etnických menšin a na politice strachu s tvrdou diktaturou.

Oproti tomu Syrská pobočka Baas měla ideologii jasněji stanovenou, a proto také měla větší popularitu v zemi. Ideologie baasismu byla velmi flexibilní tak, aby za každé situace byla přijatelná co možná nejširší skupinou obyvatelstva (Cabana 1993: 36-39). Bohužel vize svobody a demokracie Syrských zakladatelů Baas se v Iráku svrhly k vládě teroru, masakrů menšin a vražd (Gerschwer, nedatováno: 1-6). Irácká odnož strany se v počátcích pokoušela uzurpovat moc například prostřednictvím volně organizovaných struktur a zabijáckých band. V čele band stáli: ve městě Báb Šajch Alí Sálih a v Džuajfir a v Karch Saddám Husajn ve spojení se Sabáhem Mírzou. Saddám se spolužáky, které agitoval do strany, šířil po ulicích Bagdádu strach a teror především proti odpůrcům ideologie. Tito Tikrítští rolníci, kteří řádili v ulicích Bagdádu, se vyznačovali třemi tečkami (Arnold, 2009: 34-35), které měli vytetované na zápěstí, většina z nich si je po politickém vzestupu nechala odstranit, jelikož se styděli za svůj původ. Saddám si tetování ale ponechal, což vyznačovalo jeho silné napojení na rodiště. Názory na to, proč Saddám Husajn vstoupil do slabé strany Baas se různí. Mohlo to být především pro její ambice k radikalismu, nebo také díky seznámení s Bakrem, který byl již od počátku jedním z lídrů strany. Oficiálně však Saddám tvrdil, že jej oslovila myšlenka, která obhajovala arabský nacionalismus (Arnold, 2009: 33); (Karsh-Rautsi, 1996: 22-23).

V počátku režimu baasisté sympatizovali s vládou prezidenta Kásima. Podporovali ho a usedli ve vládním kabinetu Národní fronty, aby upevnili pozici strany. Díky nejednotné ideologii se politické osobnosti uvnitř Národní fronty¹⁷ (Arnold, 2009:28) polarizovali na komunisty v čele s Kásimem, proti nim se stavěla Baas s demokraty, kteří se cítili zrazeni. Podpora režimu nevydržela dlouho. Ideologie Baas vycházela z arabského sloučení v SAR, přestože přijetí unie by pro stranu Baas znamenalo její rozpuštění. baasisté předpokládali, že jejich představitelé by se mohli uchytit ve státním aparátu a to by znamenalo zavedení egyptských protikomunistických zákonů, které by přispěly k rozpuštění irácké komunistické strany¹⁸ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 65-66).

Strana Baas s pomocí Svobodných důstojníků zorganizovala atentát na prokomunistického prezidenta Kásima 7. října 1958 v Rašídově ulici. Atentátníci společně

¹⁷ Národní frontu tvořilo seskupení Baas, Irácká komunistická strana (IKS), Národně demokratická strana (NDS), a Istiqlál.

¹⁸ Proti připravovanému sloučení komunisté 7. srpna svolali demonstraci s heslem „Federální unie a sovětské přátelství“.

zahájili střelbu na auto, ale zasáhli pouze řidiče. Kásim přežil a ostře zasáhl proti straně Baas. Zatýkáním straníků stranu Baas výrazně oslabil. Reorganizace Kásimovi vlády způsobila pád arabských nacionalistů v Iráku (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 77). Vypukly demonstrace bojovníků za mír a opozičních skupin v Mosulu. Kásim na nepokoje reagoval tak, že dal komunistické milici volnou ruku k vraždění, znásilňování a plenění (Karsh-Rautsi, 1996: 25). Den vešel do dějin jako Mosulský masakr. Následně vypukly národnostní boje v Kirkúcké oblasti, se kterou byly spjati i komunisté. Kásim se distancoval od strany a pozatýkal oponenty napříč celým politickým spektrem. Do popředí se opět prodrali baasisté, poté co zorganizovali převrat v čele s Alím Sálihem Sádím¹⁹ (Gombár, 2004a: 173). Když se Baas v koordinaci s nacionalisty dostala opět k moci, od února do listopadu počala vlna krvavých masakrů. Komunističtí zástupci byli dokonce označeni jako narušitelé míru²⁰ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 3). Brutalita jednání Baas s její polovojenskou jednotkou a Národní gardou byla popoháněná pomstou za Kirkúk a Mosul.

„Nelze přesně určit, kolik lidí bylo zabito, ale zatčeno jich bylo mnoho tisíc a sportovní stadióny byly přeměněny v provizorní vězení, kam byl směřován příliv zadržovaných. Lidé byli zabíjeni na ulicích, mučeni ve věznicích anebo popravováni po vykonstruovaných „procesech“. Mnozí z těch, kteří si zachránili životy, byli odsouzeni k dlouhodobým pobytům ve věznicích za strašlivých podmínek. Zabíjení, zatýkání a mučení pokračovalo po celé období, kdy byli baasisté u moci; jejich přímou odpovědnost za tyto činy nelze zpochybnit“ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 98).

Baasisté určili prezidentem maršála Abd Saláma Árifa o kterém předpokládali, že bude nevýraznou lehce ovlivnitelnou figurkou. Moc držela Národní garda v čele s Alím Sálihem Sádím. Postavení předsedy vlády zaujal generál Hasan Bakr (Arnold, 2009: 29); (Karsh-Rautsi, 1996: 30), v jehož pozadí obratně pomalu stoupal k moci bratranec Saddám. Ministrem obrany se stal plukovník Sálih Mahdí Ammáš. Baas se ale v roce 1963 rozštěpila. Mocenská centra tvořila: První, radikální tábor v čele s tajemníkem strany Alím Sálihem Sádím, který požadoval tvrdý socialismus. Druhý, umírněný pravicový tábor v čele s velitelem letectva generálem Hardánem Tikrítim, který požadoval socialistickou přeměnu postupně ve spolupráci s důstojníky. Střední

¹⁹ Nejvýznamnější atentátníci - baasisté: Ahmad Hasan Bakr, Sálih Mahdí Ammáš, Hadrán Takrítí. Nacionalisté: Táhir Jahjá.

²⁰ Jordánský král Husajn potvrdil, že baasisté seznamy „narušitelů míru“ byly podporovány americkou špionážní službou, se kterou byli v kontaktu od 50. let.

trend na politické scéně zaujala frakce strany pod vedením pragmatického Bakra (Karsh-Rautsi, 1996: 30), který stál mezi oběma frakcemi a snažil se je smířit. Sádího frakce vyvolala zmatek a musela být odstraněna. Situaci přijeli z damašské pobočky vyřešit Amín Háfiz a Míšel Aflaq, kteří rozpustili zbytek vedení. Vzniklé mocenské vakuum nahradili Syrským regionálním vedením, které bylo označeno za porušení suverenity Iráku. Důvěra národa ke straně Baas rapidně klesla. Sled událostí umožnil výstup na výsluní prezidentu Abd Salámovi Árifovi a po jeho smrti zaujal prezidentský post jeho bratr Abd Rahmán Árif. Jehož nevýrazná vláda zajistila Baas opětovný růst a průnik do organizace státu²¹ (Coughlin, 2003: 97); (Karsh-Rautsi, 1996: 36). Navíc se situace v arabském světě, po porážce Arabů v Šestidenní válce²² (Coughlin, 2003: 96), značně radikalizovala. Baas navázala kontakt s arabským Revolučním hnutím, tzv. Skupinou důstojníků, kteří od roku 1966 tvořili ochranku prezidentovi²³ (Gombár, 2004a: 174). Baas 16. července 1968 na večeři u Bakra vyhodnotila účast důstojníků proti prezidentu na mimořádném zasedání Regionálního vedení strany. Saddám Husajn spojení s důstojníky z pragmatických důvodů podporoval, neboť již zosnoval plány, jak po převratu důstojníky odstranit z cesty: „spolupráce i s těmi nejvíce opovrhovanými partnery byla naprosto oprávněná, pokud sloužila nejvyššímu cíli, politickému přežití.“ (Karsh-Rautsi, 1996: 38-45).

3.3.1 Baas u moci - I. úspěšný převrat Baasistů

Červencová revoluce roku 1968 byla již čtvrtou změnou režimu od svržení monarchie. Převzetí moci stranou Baas nebylo lidovou revolucí. Irácký lid po sledu událostí a střídáním osob na prezidentském postu se nijak zvláště nezajímal o politickou situaci v zemi. Jejich každodenní život se neměnil. Prezident Árif byl brzy ráno informován o převzetí moci baasisty, které proběhlo v gentlemanském duchu, kdy Hadrán Takrítí oznámil prezidentu, že již neúraduje. Přebat byl nekrvavý, protože

²¹ Baasisté dokonce byli přizváni k tajným schůzkám v prezidentském paláci, kde se jednalo o možnosti vytvoření vlády národní jednoty.

²² Egyptský prezident Násir vytvořil proti-izraelskou koalici Egypta, Sýrie, Jordánska a Iráku, přesto prohrál, což vedlo k zostuzení prezidentova tvrdě vybudovaného kultu osobnosti, i arabského nacionalismu.

²³ Náčelník vojenské rozvědky plukovník Abd Razzák Náfif, velitel republikánské gardy plukovník Ibrahim Abd Rahmán Dáúd, velitel pancéřové brigády Republikánské gardy plukovník Sadún Ghajdán a velitel bagdádské posádky Hamad Šiháb.

prezident byl zrazen za nejvyššího utajení strážci svého režimu²⁴ (Karsh-Rautsi, 1996: 39)

3.4 Saddámovský Baasistický Irák

Po odstranění Árifa vypukl boj o moc kdy Baas v čele s Bakrem na prezidentském postu a Saddámem Husajnem se ocitli na jedné straně a frakce plukovníků Dáúd a Náif na straně druhé. Obě mocenská centra se oddělila, spojovalo je pouze odstranění prezidenta Árifa. Brzy na to došlo k „Bílé revoluci“²⁵ (Coughlin, 2003: 86-88); (Gombár, 2004a: 174-175); (Karsh-Rautsi, 1996: 42); (Mufti, 1996: 198). Irácký baasistický režim byl označován za „civilní“ přičemž se civilisté postupně řadili do vojenského aparátu, a tak baasizovali důstojnické řady, přičemž stále určující vývoj ve straně ovlivňovalo její rozdělení na civilní křídlo se Saddámem Husajnem a vojenské křídlo s důstojníky Ammášem Hadránem Tikrítím. Vojenské i civilní křídlo se snažilo upevnit svou moc pomocí ozbrojeného bezpečnostního aparátu. Každý si budoval svou základnu u ozbrojených jednotek. Bakr si zajistil pozici tím, že vytvořil nový bezpečnostní aparát, který vedl Saddám Husajn.

Iráčany měl ovládnout strach a respekt. Opět jako roku 1963 propukl teror očisty strany (Kostlánová, 2012); (Reiner-Švamberk, 2009); (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 140). Cílenými přesuny Saddám s Bakrem zničili vojenské mocenské centrum i hrozbu, že by důstojníci mohli svrhnout Baas. Nastaly represe proti veškeré opozici i proti nevhodným baasistům neboli „spiklencům“ uvnitř strany, a nadále proti šíitům a Kurdům. Ani teď se vývoj neodrážel od nastartované politiky násilí, přestože před převratem nechtěla mít strana Baas s násilím nic společného. Brzy po Červencové revoluci vlády strany Baas, dostala královská rezidence Kasru Nihája²⁶ (Coughlin, 2003: 72-73); (Karsh-Rautsi, 1996: 12) přezdívkou palác konce. Baasisté pod Saddámovým vedením vytvořili dokonalou bezpečnostní síť s nejmodernějšími

²⁴ Šéf vojenské gardy plukovník Abd Razzáq Náif, velitel Republikánské gardy plukovník Ibrahím Abd Rahmán Dáúd a velitel tankového pluku Republikánské gardy Sádún Ghajdán.

²⁵ Frakce důstojníků Naif a Dáúd. Náif byl pozván do prezidentského paláce, kam vrazil ozbrojený Saddám se čtyřmi důstojníky. Dáúd byl den před tím vylákán na inspekci vojska v Jordánsku, zpět už se raději nevrátil a převzal tam funkci velitele vojenské mise. Přívrženci koalice Dáúd a Náif byli zbaveni funkcí a Tikrítické křídlo Baas převzalo úplnou kontrolu nad vládou.

²⁶ Sklepní prostory paláce baasisté proměnili v centrum pro výslech s praktikami srovnatelnými se středověkým tvrdým mučením a trýzněním tak, dokud z těla nevyprchal život. Ve sklepech byly nalezeny elektrické dráty se štípacími kleštěmi, špičaté železné kůly, na nichž byli vězňové nuceni sedět, a stroj, jež ještě nesl stopy usekaných prstů, všude kolem se povalovaly hromady zakrvácených šatů, na podlaze byly kaluže krve a taktéž zdi byly zamazané krví.

odposlouchávajícími zařízeními (Coughlin, 2003: 118), které s monitoringem spolehlivých straníků a jiných informátorů dovedli státní aparát k přísné kontrole.

V bagdáském hotelu Šatúra byl zabit faktický izraelský agent. Saddám u něj našel zápisník (Coughlin, 2003: 105-106) s kompromitujícími údaji špiónů a mezi nimi byly i jména vysoce postavených Iráčanů. Odhalení špionážní sítě vyvolalo velmi nepřehlednou situaci v Bagdádu. Saddám celé situace využil a zároveň do zápisníku připsal pár jmen nepohodlných straníků²⁷ (Wikipedia, 2013). Levice, pravice byla zastrašována za podpory tajné policie a loajálních soudů. Baas veřejně rozpoutal štvavou kampaň nejen proti straníkům, ale i proti rodinám popravených. Kritika Baas byla trestána krutou smrtí a vězením. Do ulic se vrátily ozbrojené bandy, jež terorizovaly obyčejné Iráku. Jen náznaky odporu obyvatel při demonstracích byly potrestány střelbou do davu milicí strany Baas. Režim zavedl zvláštní Revoluční tribunál, který sloužil jako veřejný soud, v popředí se třemi důstojníky bez právního vzdělání, kteří soudili „nepřátele lidu“ za spiknutí, svrhnutí vlády a špionáže ve prospěch USA, Íránu a Izraele. Rozsudky a popravy na náměstí Osvobození, brzy přezdívaného náměstí Oběšenců, byly na výstrahu vysílány v televizním vysílání, zinscenované procesy měly ujistit národ, že jejich země je prosáklá intrikami a je nutné udržovat pevný režim (Coughlin, 2003: 115-116). Ti, kteří se nedostali před soud, byli po údajně loupežných přepadeních nalezeni mrtví. Podle slov anglického novináře:

„země, kde lidé mizí a jejich přátelé mají příliš velký strach, aby se vyptávali, co se jim přihodilo; lidé zatčení pro banální obvinění ve vězení páchají sebevraždy; bývalí vysocí funkcionáři jsou vražděni za záhadných okolností a politikové se vypaňují beze stop“ (Karsh-Rautsi, 1996: 53).

3.5 Vojenské křídlo Baas

Armádní důstojníci tvořili důležitou složku mocenských struktur. Přestože většinu obyvatel tvořili šíité, členové armády především pocházeli ze Sunnitských řad. To bylo dáno tím, že vycházeli z důstojnických postů již za osmanské či šarífské armády²⁸ (Gombár, 1999: 320-321); (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 23). Od roku 1937 až do roku 1941 armádní důstojníci značně ovlivňovali politiku, vystřídal se na

²⁷ Ministr kultury a informací Abdullah Sallum Sámarrá'í (Sálih Umar Alí) byl členem Baas již od 50. let a poté taktéž členem RRV. Osobně dohlížel na procesy a výsledky odsouzených špiónů popravených v roce 1969. Sámarrá'í byl odstraněn další vnitřní čistkou, byl odsunut na velvyslanectví v Indii.

²⁸ Mezi první důstojníky, kteří studovali vojenskou akademii v Cařihradu, se řadili Jásín Hášimí, Džafar Askarí či Núrí as-Sáíd.

sedm vlád díky armádním zásahům. Centrum moci byl ukončen výběrem důstojníků z kmenů sunnitského trojúhelníku Dulajm, Džubúr, Ubajd, Azza.

3.5.1 Národní Garda – *Haras al-Kawmí* a Republikánská garda versus *Džiház Hanín*

Národní garda Haras Kawmí tvořila ozbrojené křídlo strany Baas. Její velitel generál Alí Sálíh Sádí byl spíše mužem násilí, nežli ideologem. Během krátké doby prostřednictvím teroru a četných vražd díky spolupráci s Národní gardou dokázal odstranit většinu opozice. Podle oficiálních seznamů bylo popraveno 149 komunistů²⁹ (Coughlin, 2003: 72), ale neoficiální předpoklady se zmiňují, že obětí bylo několik set. Sádího rostoucí vliv vyvolal zmatek a jeho monopol moci nakonec vyústil k jeho odstranění. Na mimořádném sněmu Sádí odvolal pravicové křídlo Baas. Vypukly boje, Sádího Národní garda plenila a vraždila v ulicích. Revolta Národní gardy byla ve městech rozdracena prezidentskou vojenskou jednotkou Árifa. Pokus o svržení Árifa vyvolal odvolání Bakra s dvanácti baasistickými ministry a Národní garda byla zrušena.

Díky zápasu Baas a Nacionalistů vznikla Republikánská garda. Většina členů pocházela z kmene Dulajm (Gombár, 2004a: 160), ze kterého pocházel i samotný prezident Árif, který tudíž měl k jednotce plnou důvěru. Po rozpuštění Národní gardy byla Republikánská garda sestavena z elitních armádních důstojníků, jenž měli za úkol ochraňovat Árifův režim. Baasističtí důstojníci, náčelník generálního štábu generál Táhir Jahjá a velitel letectva brigádní generál Hardán Tikrítí se v roce 1963 přidali na stranu Árifa, proto proti nim byl ustanoven na popud Šajchlího tajný bezpečnostní aparát stranické milice *Džiház Hanín*: „Nástroj touhy“ (Coughlin, 2003: 78-79), který měl tvořit neoficiální obranu Baas a protiváhu armádním důstojníkům. Díky zkušenostem z Kásimova převratu se Saddám, jenž se nebránil špinavým praktikám, se stal ideálním kandidátem pro vedení organizace *Džiház Hanín*. Organizace měla připravit stání převrat proti prezidentu Árifovi, později neúspěšný³⁰. Árif se proti straně Baas tvrdě postavil a většinu členů vedení Baas včetně Bakra uvěznil. S baasisty Árif jednal neobyčejně tvrdě, především Šajchlí byl podroben ohavnému mučení, kdy mu

²⁹ Národní garda disponovala komunistickými seznamy, některé z nich poskytla CIA.

³⁰ První pokus se nezdařil, díky náhlému odvolání důstojníka Republikánské grady, jenž měl přivést baasisty do paláce. Druhým plánem mělo být sestřelení Árifovo letadla, ale puč byl prozrazen jedním z pilotů, který byl členem prezidentské tajné služby.

věžeňská služba vrážela hřebíky do zad (Coughlin, 2003: 94). Překvapivě Saddám prošel vězením bez horšího zacházení, což vyvolalo pochybnosti o jeho loajalitě.

Po odstranění vojenského křídla Baas, Saddámovy bezpečnostní složky dále upevňovaly své pozice. Baas stále neměla vysokou podporu (nejvýše 5000 osob, a i toto číslo bylo možná přehnané). Rovněž strana byla stále pouze sunnitskou z okolí Tikrítu. (Coughlin, 2003: 104); (Karsh-Rautsi, 1996: 45) Z tohoto důvodu bylo důležité eliminovat i potencionální nepřátele strany Baas a včlenit obyvatelstvo do stranické mašinerie. Bakr se prezentoval jako slušný nenásilný člověk, ale měl dvojí tvář a pro své špinavé intriky potřeboval někoho, kdo se o jeho touhy postará (Coughlin, 2003: 99) a Saddám byl perfektní kandidát. Brzy společně dosáhli úspěchu konsolidaci moci.

„Saddám nikdy nebyl ideolog. Byl to jen násilnický surovec, kterého ostatní přizvali do party, aby za ně dělal špinavou práci. Ve straně ho však nikdo nebral příliš vážně. To byla z naší strany veliká chyba; umožnilo mu to tiše pracovat v zákulisí a nakonec nás všechny převezl“ (Coughlin, 2003: 90).

Je těžké říct, kdy se přesně Saddám stal nejmocnějším mužem v Iráku. Taktikou, intrikami a udržováním se v pozadí odstranil konkurenty a vyšvihl se do čela státu.

„Páteř baasistické milice tvořila Lidová armáda al-Džajs aš-Šábí. Velel jí Tahá Jásín Ramadán. Členství v Lidové armádě umožnilo baasistickým funkcionářům z civilního křídla, včetně Saddáma Husajna, nosit slavnostní vojenskou uniformu pro zvýšení společenské prestiže“ (Gombár, 2004a: 193).

Se svou téměř sedm set tisícovou členskou základnou působila Lidová armáda jako hlavní opora režimu oproti Irácké armádě, které nebyla poskytnuta vysoká míra důvěry. Straně Baas sloužila jako hlavní proti-převratová milice, které režim důvěřoval, přesto že v první Zálivové válce sloužila jako týlová jednotka. Ryze baasistickou jednotkou byla i polovojenská organizace mládeže Mladý předvoj Futúwa.

3.6 Nejvýznamnější představitelé revolučního Baasistického období

Bývalý velitel letectva, náčelník štábu a baasista Hadrán Tikrítí, po převratu zinscenovaným stranou, zaujal funkci ministra obrany a místopředsedy vlády. Spolu s ministrem vnitra Sálíh Mahdí Ammášem se postupem času stali pro Saddáma

stranickou hrozbou, jelikož dosáhli dostatečných privilegií, aby mohli být konkurenčními kandidáty na post prezidenta po Bakrovi. Saddám poštvál Hadrána i Ammáše proti sobě a i proti Bakrovi. Spolu s Šajchlím byli velmi blízcí přátelé a Saddáma považovali jen za poskoka a to se jim vymstilo - byli obelháni. Bakr při reorganizaci vlády je sesadil z postu na ministerstvu kde drželi reálnou moc a 3. dubna 1970 byli povýšeni na post viceprezidentů, čímž se stali nejdůležitějšími osobami hned po prezidentu, ale přišli o moc a stali se tak pouze „representativními loutkami (Gombár, 2004a: 175). Byli tímto velice chytře odstraněni z moci. Hadrán byl nakonec zcela odvolán i z funkce viceprezidenta a to z vykonstruovaného důvodu nečinnosti při Černém září v Jordánsku 1970³¹ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 156); (Karsh-Rautsi, 1996: 56-58, 65), při kterém zahynulo přes pět tisíc Palestinců, přestože za útok byl již odpovědný Šiháb Takrítí³² (Coughlin, 2003: 119); (Mufti, 1996: 199), který převzal ministerstvo obrany. Za neslučitelné postoje k arabské věci Hadrán odjel do Madridu jako Irácký velvyslanec, kde se dozvěděl o celé frašce, kterou ho obelstili Saddám a Bakr. Navrátil se, aby se pokusil obhájit. Iráčané jej okamžitě posadili do letadla směřujícího do Alžírského exilu, odkud se přemístil do Kuvajtu, kde byl nakonec zavražděn. Ammaš byl zbaven postu viceprezidenta v roce 1971 a převelen jako velvyslanec do Moskvy, vědom si toho, že je v neudržitelné pozici, se stáhl do ústraní a dosáhl mnoha diplomatických úspěchů. Zemřel v roce 1987 ve Finsku (Gombár, 2004b: 176).

Strojař Nizzár Kazzár byl jeden z mála šíitů, jenž se dostal do mocenského centra. Účastnil se protikomunistických masakrů v roce 1963. Byl znám především za své výzvědné metody v Paláci zániku, které zdokonalil do takové míry, že jej Saddám Husajn a Bakr odměnili funkcí šéfa Saddámovy státní bezpečnosti. Kazzár měl bezprostřední důvěru, byl synem policisty a také jako Saddám pocházel z chudé oblasti. Paranoia nastala poté, co Saddám odstranil všechny oponenty a nakonec ho jeho pravá

³¹ Po červenci 1968 se Irák přidal ke státům, které odmítly přijmout rezoluci č. 242 o ustanovení palestinského státu. Díky státní ideologii Irák taktéž odmítnul Rogersův plán, který měl zajistit stabilitu v regionu. Ale po ostré výměně názorů s Egyptem se Irák zavázal Palestině, že ji osvobodí za každou cenu i pokud by to mělo vést k ozbrojenému boji. Irácká 20. tisícová Saládínova armáda v oblasti Jordánska nepřekročila bránu kasáren, přesto, že Jordánský král Husajn podnikl vojenský útok proti palestinské Guerille, jelikož narušovala suverenitu státu. Palestiniští partyzáni po Šestidenní válce z Jordánského území organizovali protiizraelský odboj. Časem jejich moc sílila. Prakticky přestali ignorovat vládu hostitelské země. Král Husajn neměl jinou možnost, než zasáhnout proti Palestincům na hranici Jordánska z obav případného obranného útoku Izraele v Jordánsku proti palestinskému odboji.

³² Saddám Istivě sesadil Hadrána z postu ministra obrany když ho obvinil, že neučinil žádné kroky v palestinské otázce, přesto že o přímé internaci irácké armády rozhodla Rada revolučního velení (RRV).

ruka zradila. Sadista Kazzár si vytvořil vlastní mocenskou základnu, jelikož nesnášel sunnity pro jejich privilegované postavení a Tikrít si přál smazat z mapy. Kazzár připravil puč na prezidenta Bakra. Ozbrojené komando mělo Bakra zabít po přeletu z Polska 30. června 1973. Kazzár mezitím osobně zatkl jako pojistku plukovníky Šihába a Ghajdána, které vylákal na inspekci bezpečnostního elektronického systému. Bakrovo letadlo mělo zpoždění, a tak se komando ze strachu prozrazení rozprchlo a ani neinformovalo Kazzářího, který se o neúspěchu akce dozvěděl až z televizních zpráv. Poté se snažil marně vyjednávat a prchal směrem k Íránu. Saddám ho vypátral a zatkl³³ (Coughlin, 2003: 72-73; 124-126). Kazzára popravili i s osmi důstojníky bezpečnostních složek a dalšími třinácti armádními důstojníky za zradu.

Sádún Ghajdán, velitel tankového praporu prezidentské gardy, byl jedním z členů, kteří se podíleli na Červencové revoluci. Poté co byl Ammáš jmenován viceprezidentem, převzal post ministra vnitra. Byl zajat Kazzářím, který se ho pokusil zastřelit, ale Sádún přežil pod tělem Šihába. Nakonec byl odstraněn, když ho Saddám připsal do zápisníku spiklenců izraelského agenta.

Teoretik a významný konkurent Abd Chálik Sámaraí byl v roce 1973 neprávem odsouzen a v roce 1979 popraven za výpomoc u Kazzářího spiknutí proti prezidentovi (Karsh-Rautsi, 1996: 59). Sámaraí byl odsouzen za to, že neupozornil na připravovaný puč, přestože o něm nevěděl. Osudnou náhodou si Kazzáří místem pro vyjednávání vybral Sámaraího dům (Karsh-Rautsi, 1996: 62). S událostí nastala další očista strany i obyvatelstva.

Ministr zahraničí a člen RRV Abd Karím Šajchlí byl Saddámovo tzv. „dvojče“ a dobrý přítel. Šajchlí pocházel z dobře situované bagdádské rodiny, byl velmi oblíbeným straníkem a mohl tedy ohrozit Saddáma při budoucí volbě prezidenta. Rovněž byl přítelem již z dob atentátního pokusu o svržení Kásima, kdy Šajchlí zachránil Saddámovi život. Saddám si tehdy přál, aby se Šajchlí spojil s rodinou sňatkem s jeho sestrou Sihám, ale rodina odmítla spojení rodu s rolníky, navíc na Šajchlího tlačil i prezident Bakr, který měl pět dcer. Šajchlí nevyhověl ani Saddámovi, ani Bakrovi a tím neskutečně urazil Saddáma, který ho na tři týdny vyhostil do New Yorku (Coughlin, 2003: 122-123).

³³ Plukovník Hammád Šiháb Takrítí byl bratranecem Bakra z Tikrítu. Byl vynikajícím přítelem Saddáma i Bakra, kteří si v 70. letech vytvářeli loajální jednotky a dosazovali je na klíčové posty, proto po údajném spiknutí generála Fajsala Ansířího byl dosazen na jeho post a vyrovnal tak mocenskou základnu Saddáma a Bakra. Po jmenování Tikrítího viceprezidentem převzal dohled v úřadu ministerství obrany.

Tím, že nepodpořil stabilitu režimu rodovým spojením, musel ustoupit do pozadí. Byl odsunut od moci a stal se zástupcem Iráku v radě OSN. Byl zbaven funkce na ministerstvu a postu v RRV. V roce 1980 byl zastřelen.

Maršál Ahmad Hasan Bakr se narodil roku 1914 v Tikrítu. Pocházel z jednoho ze šesti Tikrítských klanů a patřil k rodu Albú Bakr. Ačkoliv pocházel z chudobných poměrů, dokázal se díky vojenskému vzdělání protlačit do armádních kruhů. Měl surovou a bezohlednou povahu, kterou pečlivě skrýval pod rouškou spravedlivého politika (Coughlin, 2003: 58). Na předměstí Karch se sblížil se Saddámovým strýcem Chajralláhem. Ovšem mnohem důležitějším se pro něj stal Saddam, kterého poznal právě díky Chajralláhovi. Postupem času Bakr Saddáma čím dál více protlačoval řadami Baas. Za Abd Salámovi vlády zastával Bakr funkci ministerského předsedy. Po převratu z roku 1963 on a jeho střední proud se dostal do čela mocenského centra strany Baas. Bakr věděl, že aby udržel sílu strany, musí ji opět sjednotit, proto v roce 1964 s Aflakem založil prozatímní Regionální vedení. V roce 1965 se potom Bakr stal generálním tajemníkem Iráckého Regionálního velení Baas a jmenoval mnoho tikrít'anů do Republikánské gardy a jiných vysokých funkcí a tím posílil svůj vliv. Po Bílé revoluci Bakr rozšířil svoji moc převzetím veškerých významných funkcí³⁴ (Coughlin, 2003: 76); (Gombár, 2004b: 175). Po tom co Bakr byl zvolen prezidentem, mu Chajralláh ustavičně opakoval: „Saddám je jako tvůj syn, spolehni se na něj“. Říkával, že: „Chránit tě musí rodina, ne strana nebo vojsko. Vojáci a politici v téhle zemi často mění kabáty“ (Coughlin, 2003: 90). Pouto s rodem Saddáma navíc utvrdil poté, co se jeho syn oženil se sestrou Sadídži, manželkou Saddáma. Bakrova dcera s potom vdala za jejího bratra (Coughlin, 2003: 77).

Po potlačení Kazzárova pokusu o svržení Bakra se prezident stahuje do ústraní, a věnuje se především rodině a zahrádkaření. Řízení státu se pevně ujímá Saddám (Gombár, 2004a: 176).

³⁴ Předseda RRV, prezident republiky, vrchní velitel armády, maršál, předseda vlády, tajemník iráckého regionálního vedení strany Baas.

4 Prezident Saddám Husajn

4.1 Saddámova cesta na vrchol

Saddám Husajn se narodil 28. dubna 1937³⁵ (Arnold, 2009:30); (Coughlin, 2003: 34-35) do neklidných posledních let monarchie, 150 km severně od Bagdádu v domku z nepálených cihel ve vesnici Audžá. Otec Husajna Madžíd pravděpodobně zemřel a jeho matka Sabha zůstala bez peněz. Proto Saddám část svého života žil s bratranci v domě strýce Chajralláha Talf. U své matky Saddám přebýval pouze po dobu, kdy byl strýc uvězněn. Matka Subha žila se svým novým manželem Hasanem z rodu Ibrahím, známých zlodějů. V malé vesničce Šaviš Saddám nepoznal nic jiného než chudobu běžné vsi iráckého venkova. O malého chlapce se nikdo nezajímal, nevlastní otec „Hasan lhář“ (Coughlin, 2003: 41); (Karsh-Rautsi, 1996: 17) Saddáma bil, zesměšňoval a nutil ho krást.

Toto období ho velmi poznamenalo, naučil se spoléhat jen sám na sebe a nedůvěřovat ani těm nejbližším. Věděl, že hrubá síla je nejlepším spojencem. Od Hasana se také naučil zastrašovat a uskakovat z choulostivých situací, což se především projevilo v jeho budoucí politické kariéře. Období monarchie a vznik republiky bylo velmi vrtkavé a nestálé a Saddám Husajn již jako mladý hoch vnímal, co se děje v jeho zemi. Toto prostředí velmi ovlivnilo jeho i celý irácký lid. V období dospívání se pro Saddáma politická aktivita stala velmi atraktivní a s nadšením se ponořil do protibritské i anti-západní atmosféry dne. Vzpomínky z dětství týraného chlapce ho dychtivě popoháněly kupředu. Cílem Saddáma bylo vymanit se z minulosti a stát se tím velkým a obávaným mužem, na kterého nikdy nikdo již nevztáhne hůl. A tak se zrodil velký irácký vůdce Saddám Husajn, který velmi dbal na budování kultu osobnosti. Po dokončení základní školy se vydal na další studia do Bagdádu, kde ho ovlivnila revoluční atmosféra a prostředí nepokojů a násilí. Saddám se přidal k nové, ne moc silné straně Baas roku 1957, protože „její principy souzněly s jeho nacionalistickými ideály“ (Coughlin, 2003: 58). Nevelice populární strana Baas, která čítala jen několik členů, umožňovala aktivnějším jedincům se rychleji prodat do užšího kruhu. Strana navíc mezi členy, kteří neuměli zacházet se zbraněmi, potřebovala muže, které se nebojí

³⁵ Datum narození je zpochybňováno. Irácké vsi v této době nezaznamenávali data narození. Saddám si později přisvojil stejné datum narození, jako měl jeho přítel Abdulkarím Šajchlí, který pocházel z dobře situované rodiny a proto datum jeho narození znal. Rok narození zase Saddám přizpůsobil roku narození své manželky Sadídži, která byla o dva roky starší.

pro stranu vykonat špinavou práci. Touha stát se důležitou součástí seskupení, umožnila Saddámovi účastnit se atentátu proti prezidentu Kásimovi³⁶ (Karsh-Rautsi, 1996: 25, 45).

Saddám prchnul na tři měsíce do Sýrie, kde navázal přátelství s Michelelem Aflakem. Poté odjel do Káhiry. V Egyptě pod jménem Suddám Tikrítí konečně dokončil střední školu a pokusil se o studium práv na univerzitě. Diplom si nakonec převzal v Bagdádu o několik let později v doprovodu ozbrojené ochranky a roku 1976 se odměnil i doktorátem z práv. V Káhiře se Saddám napojil na Ústřední zpravodajskou službu (CIA) (Coughlin, 2003: 67-68) a čas trávil tím, že sledoval politickou taktiku prezidenta Násira, kterou si snažil osvojit. Věděl, že egyptský model odstranění plurality a nastolení vlády jedné strany se zdáním demokracie za vedením národního shromáždění, bude fungovat i v Iráku. Podobný model byl zaveden roku 1980, kdy byl svolán Národní parlament³⁷ (Karsh-Rautsi, 1996: 28).

Z Káhiry po baasistickém převratu, se vyzrálejší, dospělejší Saddám vrátil do Iráku. Irácká pobočka neuznala jeho exilové plné členství a musel se spokojit s podřadnou funkcí člena ústředního výboru strany pro zemědělství. Saddám Husajn si u Bakra vybudoval pevnou důvěru a brzy se stal jeho pravou rukou (Arnold, 2009: 39); (Coughlin, 2003: 71); (Karsh-Rautsi, 1996: 30-32). Po pokusu svrhnout Árifu Saddám unikl žaláři a postavil se proti rozhodnutí ze Sýrie, kdy se rozhodl zůstat v Bagdádu a to i přesto, že zde čelil možnosti zatčení. Neodjel, jelikož v té době, byla většina vedoucích členů Baas mimo ústředí moci a to mu poskytlo možnost dostat se opět do popředí. Ovšem Saddámův úkryt byl objeven a dostal se také na dva roky do vězení (Karsh-Rautsi, 1996: 33-34); (Coughlin, 2003: 81). Po propuštění Bakra z vězení, si Bakr se Saddámem vyměňovali zprávy pod oblečkem syna Udaje, který ho s manželkou Sadídžou navštěvovali. Po převratu 30. července prakticky nevzdělaný venkovan s vysokými ambicemi vyšplhal až do funkce místopředsedy RRV, orgánu, který řídil

³⁶ Saddám měl krýt záda ostatním členům, ale jeho předčasná střelba atentát překazila: „Když stanul tvář v tvář diktátorovi, nemohl se již ovládnout. Zapomněl na všechny pokyny a ihned zahájil palbu.“ Sám byl zraněn spolu s atentátníkem, mezitím se prezidentova ochranka vypořádala s prvotním šokem a ochránila zraněného Kásima.; Atentátníci prchli. K Saddámově útěku se váže další legenda, která je uvedena v jeho oficiálním životopisu: „Mladý idealista Saddám čeká s pistolí v ruce na nenáviděného diktátora připraven položit život za národ. Při činu je zraněn, ale revolucionáři je při útěku odepřena lékařská pomoc. Chladnokrevně vytáhne nůž, aby vyříznul kulku z rány, a cválá na koni tryskem pouští, důmyslně unikaje mnoha vojenským hlídkám, jež mu je v patách. Odhodlaný válečník na útěku plave za svobodou ledovými vodami Tigridu s nožem v sevřených zubech.“ (Coughlin, 2003: 59-60)

³⁷ Exulanti, kteří se pokusili svrhnout Kásima, se okamžitě dostali pod dohled Washingtonu, který viděl v Iráku významný strategický bod.

iráckou vládou. Uchvátit moc a udržet si ji, bylo uměním politického přežití. V roce 1976 se Saddám sám jmenoval generálem a udělil si hodnost polního maršála (Coughlin, 2003: 48).

Odvoláním Šajchlího, Hadrána Tikrítího a Ammáše otřáslo bagdádskou elitou. Ukázalo se, že pohrdání Saddámem, který se stal velmi mocným mužem, bylo chybou.

„A stejně tak ti, kdo se Saddámem Husajnem nesouhlasili nebo představovali skutečnou či potencionální hrozbu jeho pozici, byli buď okamžitě propuštěni, anebo pokud měli vlastní mocenskou významnou základnu, postupně vymanévrováni“ (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 154, 138); (Mufti, 1996: 199).

Během krátké doby se neznámý Saddám, stal druhým nejvýznamnějším mužem Iráku, řídil RRV a další bezpečnostní složky a tím zajistil Bakrovo bezpečí. Dělbá práce mezi nimi byla prostá a jasná - Husajn politiku tvořil, zatímco Bakr ji potvrzoval vahou své oficiální funkce a celonárodní prestiže (Karsh-Rautsi, 1996: 93).

4.2 Saddám Husajn Prezidentem

Saddám se systematicky zbavoval nepřátel, ale zůstával v pozadí, aby nedal podnět Bakrovi, že lační po moci. To utužilo Bakrovu důvěru v Saddáma, jenž docílil řízení státu v jakési „společné koalici“, kdy Bakr byl oficiální hlavou a Saddám duší nového režimu (Gerschwer, nedatováno: 1-6). Vzájemné spojení je dovedlo až na vrchol. Saddám pochopil jak zužítkovat vlastnosti síly a vytěžit maximum ze státního sektoru. Byl velmi obratný politik, který dokázal dovést Irák na výsluní v Arabském regionu, i cílevědomý pragmatik, který systematickým pouštěním žilou pronikl do všech složek společnosti. Celá Saddámova cesta na vrchol i udržení si pozice prvního muže Iráku si vyžádala houževnatý boj, intriky a nemilosrdné čistky protikandidátů. Saddámovské tvrdé politické a nehumánní zásady z něj vytvořily silného nekompromisního vůdce.

Mírové jednání Bakra s konkurenčním režimem v Sýrii, poskytlo Saddámovi ten pravý čas pro převzetí kontroly nad státem. Saddámovi se toto spřízněné jednání znelíbilo, protože pokud by došlo k plánovanému sjednocení, v novém státě už by po Bakrovi a prezidentu Sýrie Asadovi nezačal vůdčí postavení. Proto v předvečer revoluce 16. července 1979 donutil prezidenta Bakra k rezignaci. Prezident požádal o uvolnění z úřadu ze zdravotních důvodů a navrhl Saddáma, aby ho zastoupil ve všech

funkcích (Gombár, 2004a: 177). Saddám usedl na vrchol mocenské pyramidy s funkcemi prezidenta republiky, přičemž počet let prezidentské funkce nebyl ústavně ukotven, ale byl potvrzen 99% hlasů v referendu v roce 2002. Prezidentská funkce jej opravňovala zároveň i k funkci předsedy RRV za předpokladu že bude potvrzen Národním shromážděním a referendem. Dále mu bylo přiděleno postavení vrchního velitele armády, předsedy vlády a tajemníka regionálního i národního vedení strany Baas. Saddámovou funkci náměstka předsedy RRV a zástupce tajemníka regionálního vedení strany Baas převzal ministr vnitra Izzat Ibrahim Dúrí (Gombár, 2004a: 181).

Jakmile se Saddám oficiálně postavil do čela státu, rozvíjel kult osobnosti propagační kampaní. Prezentoval se jako vzorný otec i manžel se svou spokojenou rodinou (Coughlin, 2003: 131), prezentoval se jako muž, kterému záleží, aby v Iráku zavládlo blaho a prosperita. Označil se titulem vůdce (Qá'id) jež zahrnovala tituly tatínek Saddám, vítězný Saddám, vůdce a rytíř Arabů kdy mu tento arabský termín poskytl legitimitu pro užití vojenského i civilního vedení (Gombár, 2004a: 182). Rozvinul mohutnou kampaň k oživení tradic Asýrie a Babylónu. Navíc začal vytvářet projekt přepisování dějin, ve kterém iráčtí spisovatelé přepisováním historických událostí sladili minulost s moderní ideologií. Autoři vytvářeli novou veřejnou identitu pro včlenění Iráčanů do propagandistické mašinérie. Propaganda byla například použita při Irácko-Íránském konfliktu, kdy Saddám se snažil obhájit a legitimoval konflikt (Gombár, 2004a: 182) poukázáním na to, že Irácký Arabský národ bojuje s Peršany. Dokonce rehabilitoval Hášimovskou dynastii, kdy na její počest vystavěl renovované královské mauzoleum v čtvrti Azamíja a krále Fajsala I. prohlásil významným arabským nacionalistou (Gombár, 2004a: 179).

Saddám Husajn byl silný a charismatický politik, mistr rétoriky, který se odvolal přímo ke "každodenní" irácké propagandě. Husajnova ropná politika byla velmi svázaná s obchodními cíli a snahou o maximální ekonomické zisky. Nebál se ropu využít jako politickou zbraň. Vlastnosti síly Saddáma Husajna spočívali v pochopení hodnoty státního teroru a rozvoje kultu jeho osobnosti. Měl schopnost získat podporu lidu pro riskantní rozhodnutí a použít rétoriku, jenž dokázal nadchnout svoje stoupence. Charisma a vize podložené odměnami, jakými byli vysoké posty či společenské postavení, nebo naopak tresty smrt a vězení, byli jeho hlavní charakteristikou.

Po roce 1996 byl Saddám zklamán rodinnými příslušníky i neukázněností kmenů. Díky tomu pozměnil režii strany Baas v obnovený nástroj silné kontroly.

Baasistická doktrína tím opět dostala novou formu. Saddám vyhlásil boj proti zneužívání funkcí a korupci a mnoho funkcionářů muselo opustit své posty. Na povrch prosákli informace o utváření nové opozice, která v tiskovinách poukazovala na negativní vliv vlády autokratismu Saddáma Husajna. Dlouhodobým sledováním předchozí národní i mezinárodní scény, Saddám chápal význam hodnoty státního teroru a inspirován režimem Stalina, chopil se vize zavedení policejního státu s pravidelným rozprášením opozice.

Avšak slabinou Saddámova režimu byla chyba vedení Irácko-Íránské války, která přivedla státní dluh na 65 až 100 miliard USD (Metz, 2008: 250-252). Mnoho odborníků se domnívalo, že po válce v Zálivu Saddám již nebude schopen udržet svou pozici po dlouhou dobu a brzy bude sesazen buď to lidovou revolucí či vojenským převratem. Saddám ale díky pečlivým re-strukturám bezpečnostních i armádních složek stojících na kmenových základech, nikdy nedal prostor pro vznik dostatečně silné struktury, která by jej sesadila (Hickmen, 2002).

4.2.1 Národní politika státu

Kurdské revolty dělali problémy od počátku samostatného Iráku. Všechny dosavadní režimy nedosáhly žádné zásadnější změny. Kurdové neúprosně požadovali kurdskou autonomii, pod kterou by spadal Kirkúk či Mosul s bohatými ropnými ložisky. Saddám situaci vyřešil šalamounský a dojednal s představiteli Březnový manifest, který sice uznal kurdskou národnost, ale zároveň měl nabýt platnosti až za čtyři roky. Díky tomu, si Saddám dopřál dostatek času na konsolidaci vlády i cílené Arabizaci Kurdistánu³⁸ (Karsh-Rautsi, 1996: 105).

Po Arabsko-Izraelské válce v roce 1973, se prudce zvýšily příjmy z ropy, což umožnilo vládě financovat množství rozvojových a sociálních projektů a životní úroveň obyvatel vzrostla. Baasistická propaganda tohoto zvratu v hospodářství a ekonomice využila pro svou medializaci a prospěch. Rozvoj země přispěl k tomu, že se Irák stal soběstačný a mohl omezit sovětskou podporu, kterou navázal před znárodněním ropného průmyslu, jen na obchodování s armádní výzbrojí. Inspirací v totalitním systému nacistického Německa či vládou Stalina, Saddám si snažil podřídít hospodářství a zvýšit a zkvalitnit státní produktivitu. Mobilizací a včleněním všech

³⁸ V rámci kampaně stát násilně přesídloval obyvatelstvo a tím po-iráčtil kurdské oblasti, které by poté nespadaly pod kurdskou samosprávu. Do roku 1979 bylo přemístěno více než 200 000 Kurdů.

veřejných struktur, integroval obyvatele do jednoho státního celku. Asociace hospodářství spadala plně pod baasistickou propagandu. Většina podniků byla znárodněna pod vládní monopol. Obyvatelé byli pravidelně zatahováni do celého procesu. Vláda rozdala na tisíce televizorů a rádií a tím utužovala režimní vývoj (Mufti, 1996: 203-204). Urbanizace bohužel nebyla tak úspěšná, jak si Sadám představoval. Neschopnost činitelů a korupce přičinila, že vývoj a životní úroveň se nikterak výrazně nezměnila. Města se rychle rozrostla, a vznikla „ztracená generace“ (Karsh-Rautsi, 1996: 99) obyvatel bez práce na okraji sídlišť. Saddámova vláda se snažila vymýtit negramotnost, snížila daně, rozvinula zdravotnictví a zrovnoprávnila postavení žen³⁹ (Karsh-Rautsi, 1996: 98, 101) v pracovním i rodinném právu.

Za války s Íránem stát potřeboval ještě více zvýšit produktivitu a Saddám se rozhodl uvolnit přísnou kontrolu státních sektorů tím, že do nich dovolil vstoupit místním i zahraničním investorům aby na oplátku opět rozhýbali ekonomiku. Po krátkém vzestupu ale produktivita začala opět klesat a tak se Saddám rozhodl zvýšit výnosy země anexí Kuvajtu.

4.2.2 Agresivní zahraniční politika

V 60. letech se Irák vyznačoval extrémismem a na arabskou jednotu odpovídal militantně, odmítnul uznat Izrael a udržoval těsné vztahy se sovětskými zeměmi, které pomohly vysílenému Iráku uklidnit situaci s Kurdy, aby se mohl věnovat zahraničním záležitostem. Regionálních událostí ovlivňovaly irácké záležitosti. Komunistická opozice byla tolerována pouze díky svazkům se Sovětským svazem, který nejen pomohl zemi v prvotním vývoji ale především v pozdějším znárodnění ropného průmyslu. Vyvinula se politika cukru a biče proti komunistické straně. Poté co Irák dosáhl výsledků, a díky významným ziskům z ropného průmyslu se rozvinula ekonomika, a celkově Irácká společnost se začlenila do chodu státu, už nebylo třeba tolerovat komunisty a udržovat těsnější spojení s Moskvou. Spojení se tedy omezilo pouze na dovoz zbraní.

V 70. letech se politika Iráku zaměřila především na vnitrostátní záležitosti, navíc se obrátil trend a došlo ke zmírnění v jednání vůči Západu. V 80. letech došlo k celkové proměně mezinárodní politiky. Do této doby byl Irák v regionální i

³⁹ Rovnoprávnost žen byla úplně potlačena 18. února 1990 vyhlášením zákona RRV, který prohlašoval, že není trestné zabít ženu za cizoložství.

mezinárodní sféře spíše izolován, ale extrémní panarabismus nepřinesl významnější popularitu. Saddám proto změnil ideologii a navázal kontakty se zahraničím. Uvnitř státu obrat ospravedlňoval tím, že nejdříve je třeba dosáhnou baasistické jednoty a teprve poté pokračovat v revoluci panarabské ideologie (Karsh-Rautsi, 1996: 107, 108); (Mufti, 1996: 205). Rozvoj veřejného sektoru přispěl k posílení rozvoje státu a s ním rostly i regionální ambice. Saddám si uvědomoval změnu světového režimu z bipolárního rozdělení na multipolární systém, proto se snažil urovnat většinu roztržek a navázat různé mezinárodní spolupráce a upevnit postavení státu ve všech sférách.

V roce 1975 byla mezi Irákem a Íránem uzavřena Alžírská dohoda. Dohoda nebyla pro Irák příliš výhodná, ale vzhledem k tomu, že Íránem podporované kurdské revolty již významně ohrožovaly režim, bylo nevyhnutelně nutné situaci řešit jakýmkoliv způsobem. Po přerušení iránské podpory byly revolty rychle potlačeny. Ve stejném roce také došlo k významným sporům s konkurenčním režimem v Sýrii, kde problémy eskalovali již od Arabsko-Izraelské války. Hlavní otázkou bylo: Kdo zaujme přední postavení v regionu. Sýrie rozvinula štvavou kampaň a snažila se podvrátit irácký režim. Irák podporoval tzv. *Black June* organizaci (Mufti, 1996: 206), která útočila na syrské cíle. Damašek útoky oplácel různými bombovými sabotážemi. V roce 1977 egyptský prezident Anvar Sádát se dočista odklonil od panarabské ideologie a uznal mír s Izraelem. Odklon Egypta znamenal pro Irák možnost jak se dostat do popředí arabské jednoty. Byl svolán první všearabský Summit v Bagdádu, ve kterém Arabská liga vyloučila Egypt z celoarabské organizace. Irák, který nesousedil s Izraelem, tak jako Sýrie, si mohl dovolit razantnější postoj. Naopak po odklonu Egypta se Sýrie stala oslabenou a musela zaujmout konzervativnější postoj (Karsh-Rautsi, 1996: 46, 110, 111). Vztahy se uklidnili koncem 70. let, kdy státy v rámci panarabské ideologie začali opět vyjednávat o sloučení.

V regionální politice Irák navázal vztahy se saudským princem Fahdem a vyřešil pohraniční spory. Také, s Jižním Jemenem kde částečně podporoval marxismus. Na světové úrovni navázal kontakty především s Francií, Itálií a Brazílií, jenž udržovali s Irákem nejčetnější obchodní styky a byli největšími odběrateli ropy.

5. MOCENSKÉ CENTRUM – KMENY, KLANY A ARMÁDA

5.1 Mocenská základna Saddáma Husajna: „sunnitský trojúhelník“

Na Blízkém Východě v druhé polovině 20. století došlo k mnoha převratům, kdy většina z nich vyústila v klasické vojenské režimy, které se nedokázaly udržet a byly nahrazeny režimem civilním, jenž si už uměl zajistit perfektní bezpečnostní struktury a jejich následnou kontrolu. Saddámova mocenská základna se skládala ze tří odstupňovaných okruhů. Patřil k nim i „Takrítický klan“ který zahrnoval několik klanů bez určitého zázemí. Všechny tři kruhy lze včlenit do takzvaného sunnitského trojúhelníku (Gombár, 2004a: 179-182). Tato sunnitská elita byla ve středu moci již od Mámlucké nadvlády a své výsadní postavení stále drží. Baasistický režim si toto postavení udržel a postupně jej zúžil na nejširší kruh mocenského zázemí, který tvořili představitelé z kmenů: Dulajm, Džubúr, Ubajd a Azza. Saddámovo druhé mocenské centrum tvořila elita z Tikrítu, která pocházela z kmenu Albů Násir, jenž se dělil do šesti klanů. Kmenová loajalita v 70. letech tvořila velmi důležitou strukturu moci⁴⁰ (Coughlin, 2003: 36). Sňatková politika arabského manželství Nahwa mezi příbuznými byla považována za posílení vztahů uvnitř rodu. Pozice věrných důstojníků se tedy upevňovala kulminací moci dle sňatkové politiky, potom taktéž rodinnými pouty a kmenovými vazbami a v neposlední řadě dle uplatnění politiky strachu a násilí či uplácením. Tikrítický klan s arabskými sňatky byl typickým příkladem místního uspořádání. Nakonec ale konflikty uvnitř mocenského kruhu vyvolaly zúžení kruhu na rodinu.

5.1.1 Mocenské centrum Tikrít a jeho představitelé

Město Tikrít je velmi významné a symbolické pro mnoho Iráčanů. Z tohoto města pocházel například Saladín, který pro Araby znovu vybojoval z křižáckých rukou svatý Jeruzalém. Už za osmanské vlády se jádro nejvyššího armádního velení skládalo především z důstojníků z Tikrítu. Přítel krále Fajsala Máúd Muklis z Tikrítu otevřel bránu studia na vojenské akademii pro mnoho mladíků, aby poté, jim rozdával funkce v politice, u armády i policie. Upřednostněním kmenů patřících k jeho rodišti a vlastnímu rodu si Muklis zajistil ochranu (Coughlin, 2003: 48); (Karsh-Rautsi, 1996: 46). Odliv obyvatel do Bagdádu a dalších měst způsobil, že město Tikrít chudlo. Pro

⁴⁰ Šest příslušníků kmene Abů Násir zastávalo vládní funkce.

hochy z chudých oblastí byla jedinou možností společenského vzestupu kariéra v armádě. I Saddám toužil po důstojnické kariéře, ale nikdy se na Vojenskou akademii kvůli nedostatečnému vzdělání nedostal. Saddám nadále upevňoval své centrum moci a především z Tikrítu již od roku 1968 vybíral politickou elitu, která jej věrně následovala. Postupně si v oblasti vytvořil podporu vybraných osobností. Městečko Tikrít Saddám během své vlády naprosto přeměnil. Z provinčního městečka vybudoval centrum s více než 30 tisíci obyvateli. Postavil zde mnoho velkých mešit s širokými moderními ulicemi, kde se vyvyšovaly v nadživotní velikosti sochy velkého vůdce, a také zde vybudoval jeden z jeho nejluxusnějších paláců (News.bbc.co., 2003)

Strana Baas hojně využívala pečlivých stranických seznamů, kde byly uvedeny kmenové a rodové vazby, přesto že politika rodové identifikace byla oficiálně zrušena v roce 1979 (Gombár, 2004a: 184). Poté co vypukla válka s Íránem, se krutost režimu ještě více zpřísnila, násilně odvedení byli mučeni a jejich mrtvá těla byla často pohozena před domem jejich rodin (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 215).

Tárik Azíz se vyšplhal do popředí Baas díky kariérnímu postupu a dokonce se téměř jako jediný dostal do Saddámovy vnitřního rodinného kruhu. Tudíž, Tárik měl naprosto plnou loajalitu členů a to i přesto, že byl křesťanského vyznání.

Tahá Jásín Ramadán pocházel z Mosulu. Byl jedním z členů vlády. Dohlížel na vojenské byrů strany Baas a byl v čele spolehlivé Lidové armády, která podléhala řízení strany Baas. Avšak za protěžování osobností z Mosulu byl později odvolán.

5.2 Saddámův první vnitřní kruh

Saddám pocházel ze sunnitského kmene Albú Násir, který se dělil do šesti klanů. Jedním z klanů byl Bédža (Gombár, 2004a: 179-181) s rodem Albú Gháfúr zahrnujícím dva domy. Dům Albú Madžíd ze kterého pocházel rod Saddáma Husajna a jeho synové, a dům Albú Sultán z něhož pocházeli rodiny Ahmad a Abdalláh. Dalším rodem z tohoto klanu byl rod Albú Musallát, který má dům Talf, ze kterého pocházela Saddáмова matka Subha a její rod. Dále se zde řadil rod Albú Chattáb ze kterého pocházel Saddámův otčím a druhý manžel jeho matky Hasan Ibrahím, z jejichž spojení vzešli Saddámovi nevlastní bratři rodu Ibrahím Barzán, Wáthbán, Sabáwih.

Saddámovo rodinné jádro neboli první vnitřní kruh, vycházel ze spojení domu Albú Madžíd, domu Talf a rodu Albú Chattáb mezi jimiž nejčastěji došlo ke kulminaci moci mezi sunnitskými kmeny arabského trojúhelníku.

Saddám se oženil se svou sestřenicí Sadžídou. Rok poté se mu narodil první syn Udaj (Karsh-Rautsi, 1996: 28). Za nedlouho následoval syn Kusaj a tři dcery. Dalšími následovníky byli Saddámovi nevlastní bratři od nevlastního otce z rodu Ibrahím. Od roku 1979 Saddám likvidoval vnitřní stranickou opozici a nahrazoval ji novou elitou na základě tohoto klanového přidružení. Vyměnil „nelegitimní“ funkcionáře, kteří nepocházeli z Tikrítu. Cílem nového uspořádání bylo vyčlenit kruh nejbližších stoupenců: jeho bratrů, nevlastních bratrů a bratranců (Husajn Kámil a Alí Hasan Madžíd).

Udaj Saddám Husajn vystudoval techniku a byl předsedou Saddámovy univerzity a také předsedal olympijskému výboru. Byl proslulý svou brutalitou. Klan posílil sňatkem se sestřenicí Sadžou, dcerou Bazána Ibrahím a brzy poté stmelil vztah s ministrem vnitra Izzatem sňatkem s jeho dcerou. Prvorozený syn postupně díky skandálnímu jednání upadal u otce v nemilost a po brutálním útoku, při kterém na veřejnosti zabil jednoho z otcových přátel, strávil dva roky v luxusním exilu ve Švýcarsku. Roku 1995 Udaj založil jednotku Saddámových mučedníků. Rok poté přežil pokus o atentát, ale zůstal invalidou. Udaj byl zabit při přestřelce s americkými vojsky v Mosulu (Gombár, 2004a: 181).

Mladší syn Kusaj Saddám Husajn se díky výstřelkům staršího bratra stal Saddámovým nástupcem a přebral významnější bezpečnostní a politické funkce. Jeho manželkou se stala Sahar, dcera generála Máhira Abd Rašída. Přestože byl Saddám oficiální hlavou národní bezpečnostní rady, která kontrolovala činnost všech jejích složek, fakticky tuto radu v prezidentském paláci řídil Kusaj. Rada se scházela jednou týdně a koordinovala bezpečnost režimu detailním plánováním rozmístění vojenských a policejních jednotek. Saddám pouze schvaloval operační plány těchto speciálních složek (Gombár, 2004a: 181-182, 191). Dále Kusaj řídil i Saddámovi fedajíny. Američané Kusaje i s jeho čtrnáctiletým synem zabili rovněž při přestřelce s vojskem v Mosulu.

Nevlastní bratři z rodu Ibrahím – Barzán, Wátbán, Sabáwíh, (Coughlin, 2003: 39) Saddám i přes nenávisť k otčím, který ho jen bil a ponižoval, své nevlastní bratry odměnil důležitými posty ve vládě. Především Barzan Ibrahím vždy velmi oddaně následoval svého staršího bratra Saddáma. Avšak samotný Saddám upřednostňoval bratrance Husajna Kámila Madžíd z otčímovy strany, kterému nakonec přislíbil dceru Raghdát. Přesto Barzán stále následoval Saddáma a staral se věrně o prezidentovu

bezpečnost v organizaci Muchabará. Jenže po jednom z projevů v Dudžajlu byl na Saddáma spáchán atentát. Barzán, ačkoliv se snažil napravit svou chybu a téměř srovnal šíitské městečko se zemí, stále kvůli jeho selhání upadal ve větší a větší nelibost, až mu Saddám přikázal opustit Irák a osobní bezpečnost předal Husajnovi a od roku 1989 Sabáwíhovi. Barzán byl popraven oběšením dva týdny po popravě Saddáma.

Strýc Saddáma Husajna Chajralláh Talf (Coughlin, 2003: 38, 51, 89) byl politicky činným občanem a horlivým arabským nacionalistou, který velmi ovlivnil svého synovce Saddáma, jenž v něm spatřoval autoritu otce i vzor muže. Jako důstojník se zúčastnil neúspěšného povstání roku 1941 a byl uvězněn. Za jeho pronacistické sympatie byl propuštěn z armády. Strýc Saddámovi vštípil až xenofobní myšlenky⁴¹ proti monarchii, která podporovala krále. Husajn sám vyprávěl, že jeho vřelý vztah k Chajralláhovi měl pronikavý vliv na vývoj jeho národního cítění, neboť v něm byla zasetá hluboká nenávisť k nadvládě monarchie a cizí mocnosti stojící za ní. Tento pocit v Saddámovi pak v následujících letech ještě zesílil (Karsh-Rautsi, 1996: 16).

Chajralláhova rodina i se Saddámem se přestěhovala na předměstí Bagdádu Karch, kde strýc působil jako učitel ve škole. Zanedlouho poté byl jmenován ředitelem kanceláře ministra školství. Díky politické aktivitě strýce, který u sebe v bytě pořádal politické meetingy, se Saddám seznámil s Bakrem a dostal se do užšího kruhu politiků, kteří mu dopomohli na výsluní. Poté co se Saddám stal prezidentem, strýc ho začal využívat. Stal se nenasytným a zkorumpovaným starostou Bagdádu.

Bratry Saddáмова otce, byli spojeni s rodem nejrůznějšími svazky s dcerami jeho nejbližších politických partnerů. Nejvýznamnější strýc Saddáma Alí Hasan Madžid se oženil s jednou z dalších dcer Bakra. Saddám bratrance 27. března 1987 jmenoval vrchním velitelem armády, který následně započal genocidu proti kurckému obyvatelstvu, které dobilo oblast. Na čtyři stovky kurckých vesnic srovnal se zemí, ostatní vysídlil, a pro jistotu otrávil místní zdroje vody. Alí v rámci kampaně Anfal spustil chemický útok proti vesnici Šajch Wisan v kurcké oblasti Halabja v roce 1988⁴² (Farouk-Slugett, 2003: 307). Za válečné zločiny a dodávku komponentů pro výrobu chemických zbraní irácké vládě byl Alí několikrát odsouzen k trestu smrti Iráckým

⁴¹ Chajralláhova filozofická úvaha spočívala v publikaci *Tři, které Bůh neměl stvořit: Peršané židé a mouchy*. Chajralláh definoval Peršany jako zvířata stvořené v lidské podobě. Židy jako špinavé zbytky národů a mouchy jako naprosto zbytečné stvoření, které jsou ovšem více milé než Židé s Peršany. (Arnold, 2009: 32); (Coughlin, 2003: 50); (Karsh-Rautsi, 1996: 22-23)

⁴² V rámci kampaně 5 000 lidí zahynulo, a přes 100 000 civilistů uprchlo

vrchním tribunálem. V červnu 2009 byl rozsudek potvrzen nizozemskou justicí (Iips, 2010: 5-6).

Saddám Kámil mladší bratr Husajna Hasana se oženil s dcerou Saddáma Husajna Ránou. Džamál Mustafa Tikrítí se oženil s nejmladší Saddámovou dcerou Hálou.

Bratranec plukovník Adnán Talf byl věrným přítelem, Saddám ho odměnil postem ministra obrany v roce 1977. Jeho manželkou byla dcera exprezidenta Bakra Adnán „záhadně“ zahynul při havárii vrtulníku (Coughlin, 2003: 47).

Zeť Husajn Kámil Hasan Madžíd se oženil se Saddámovou dcerou Raghdat. Byl prvním náčelníkem bezpečnostní organizace Amm Cház, poté co byl Saddám zvolen do prezidentského úřadu (Coughlin, 2003: 108); (Gombár, 2004a: 181).

5.2.1 Bezpečnostní složky, zpravodajská služba, ministerstvo průmyslu a vojenské industrializace

Od roku 1976 režim velmi dbal na vnitřní tajné služby, které drželi dozor nejen nad režimem samotným, ale mezi sami sebou navzájem. Republikánská garda – režimní tělesná stráž, 2 zvláštní jednotky s tajnými agenty, lidová milice pod stranou Baas, které velel Tahá Jásín Ramadán.

„Státem zřízené sdělovací prostředky tyto zprávy okázale vyvracely a místo toho tvrdily, že bylo popraveno: několik desítek špiónů a teroristů, kteří v dubnu v Sulajmániji spáchali bombové útoky a vraždy“ (Karsh-Rautsi, 1996: 106).

Tyto centrály byly zahrnuty do vnitřního kruhu. Pozice věrných důstojníků byla pečlivě upevňována rodinnými pouty a sňatky. Stabilitu mocenských center podporovala armádní elita a různé paralelní bezpečnostní složky s pravidelnou preventivní restrukturalizací. Po baasistickém převratu byla Džiház Hanín rozpuštěna a nahrazena orgánem pro národní bezpečnost (Coughlin, 2003: 86, 107), který měl podpořit nový režim. Po dosazení Hammáda Šihába k bezpečnostním službám, byla do tří let armáda protkaná Saddámovými špióny (Baram, 1997: 47), (Karsh-Rautsi, 1996: 48) především z Takrítského klanu kmenů, kteří měli za úkol filtrovat potencionální odpor.

Bezpečnostní struktury měly doplňovat Republikánskou gardu. Vedením bezpečnostní struktury Saddám Husajn dostal svou novou polovojenskou mocenskou

základnu. Základna se skládala z orgánu Amn Amm (úřad pro vnitřní bezpečnost či všeobecná bezpečnost). Vedl ji Kazzáří, poté Barzan, a nakonec jednotku vedl Wathbán. Ovšem díky Kazzářího neúspěšnému puči vzniklo několik dalších agentur, které se měli navzájem kontrolovat a sledovat. Hlavní trojici služeb doplnila - Muchabarát (Úřad pro styk s veřejností), později znám jako Stranická zpravodajská služba a Istichbárát (vojenská rozvědka, nebo vojenská zpravodajská služba), (Hashim, 2003: 86). Všechny agentury byly neustále poblíž Saddáma Husajna a velmi často byly pod přímou kontrolou jeho rodinného kruhu. Pro Saddáma byla vykonstruovaná i opravdová spiknutí od samého počátku vynikajícím nástrojem k odstraňování veškeré opozice. Pomocí kontroly bezpečnosti a médií dováděl terorem obyvatelstvo k naprosté poslušnosti a značně ovlivňoval veřejné mínění.

Istichbárát fungovala již za monarchie jako tajná vojenská organizace. Patřila pod ministerstvo obrany, ale byla naprosto ovládána prezidentem, v jehož blízkosti sídlila. Nadále Istichbárát měla dvě pobočky v Mosulu, Kirkúku a Basře. Generál Wáfíq Džásím Sámarráí, jenž stál v čele zpravodajské služby a měl přístup k citlivým informacím, zběhl z organizace v roce 1994, čímž vážně ohrozil režim. V rámci tohoto orgánu fungovala i jednotka 999, která operovala s nejtajnějšími informacemi v Iráku i na mezinárodní úrovni. Po založení Iráckého národního kongresu se členové Istichbárát především infiltrovali mezi kurdskou opozici a pečlivě ji sledovali. Po schválení amerického Zákona o osvobození v roce 1998 jednotka pečlivě sledovala mezinárodní činnost. Dokonce plánovala únos amerického letadla s hlavním generálem spojeneckých vojsk, či útočila na iránská ropná zařízení (Gombár, 2004a: 188).

Všeobecná vojenská jednotka Muchabarát byla politickou kontrarozvědkou a vznikla na základech baasistické milice Džiház Hanín. V jejím vedení se postupně prostřídala většina vedoucích členů režimu a to protože v této jednotce často docházelo k pochybnostem o schopnosti velitelů či loajalitě k režimu. Několik členů, kteří od jednotky uprchli, byli po dopadení okamžitě popraveni. Činnost členů a jejich kompetence se často překrývala, což vyvolávalo soupeření a vzájemné sledování uvnitř skupiny. Její součástí byla brigáda rychlého nasazení. Dětila se na politické, zvláštní a administrativní byro. Agenti operovali v rámci politického spektra, kde špióni kontrolovali činnost v různých úřadech. Brigáda také spolupracovala s projektem Hádí. Řídil ji generál Núrí Dúrí, který s Čtrnáctým oddělením plánoval, například, atentát na prezidenta Bushe staršího (Gombár, 2004a: 189).

Projekt Hádí pečlivě kontroloval výzvědnou činnost v různých zemích. Speciální organizace pomocí masových prostředků a elektronické kontroly špehovala veškeré mezinárodní telefonní hovory, které byly automaticky přeměrovány do centrály Rášidíja. Tento projekt také dokázal vysledovat signál ilegálního vysílání.

V roce 1979 Saddám založil také Džiház Amm Cház (zvláštní bezpečnostní služba), kterou řídil Saddám a jeho tajná policie. Zpravodajská síť umožnila Saddámovy být vždy napřed a dala mu šanci manipulovat s okolím. V 1996 se Saddám postavil do čela nově vytvořeného výboru Národní bezpečnostní rady, v jehož zastoupení operovali jen ředitelé ostatních bezpečnostních agentur. Tato rada pečlivě střežila nejtajnější dokumenty a informace o vývoji a místech ukrytí zbraní hromadného ničení.

Saadún Šákir, velitel bezpečnostního aparátu/úřadu pro vnitřní bezpečnost Amn patřil k nejuvěrnějším zástupcům Saddáma. Po zvolení Izzata Ibrahíma Dúrího na post náměstka předsedy vlády, Šákir převzal jeho dosavadní funkci ministra vnitra.

5.3 Armáda

Republikánská garda Harás Džumhúrí byla základním stavebním kamenem Irácké armády, která se od červencové revoluce rapidně rozrůstala. Většina jejích členů byla především z kmene Džubúr, který od červencové revoluce měl dohlédnout na trvalost režimu.

Lidová Armáda stála oproti Irácké armádě, která nedisponovala stoprocentní loajalitou. Armáda Iráku prošla mnoha změnami, před válkou tzv. Saláhuddínovy jednotky (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 153) v zálivu čítaly na 68 divizí, ale po válce jich zbyla téměř čtvrtina. Buďto byla zlikvidována při útoku spojeneckých vojsk či musela být rozpuštěna pod dohledem poválečné mezinárodní kontroly. Díky tvrdému zbrojnímu embargu, irácká armáda měla velmi malou schopnost se opětovně postavit do plné síly jako před konfliktem a tak ztratila útočný charakter (Gombár, 2004a: 192). Snaha obnovy armádních jednotek už přešla jen k elitní Republikánské gardě, která udržovala režim. Přesto, v roce 2003 proti koalici osvobozeneckých vojsk, neměla šanci režim udržet.

6 ZÁKONODÁRNÉ MOCENSKÉ CENTRUM

6.1 Rada Revolučního vedení – *Madžlis qijadat ath-thawra*

Těsně po převratu 18. července byla vytvořena Rada revolučního vedení/Regionální rada (RRV) zastupující nejvyšší výkonnou, zákonodárnou i soudní moc (Coughlin, 2003: 103-104); (Farouk-Sluglettová-Sluglett, 2003: 128-132); (Karsh-Rautsi, 1996: 41). Regionální rada byla nejvyšším vládním orgánem. Stála nad všemi ministerstvy a měla pravomoc schválit veškerá klíčová rozhodnutí ministerstva obrany a vnitra. 30. července došlo k „opravnému“ baasistickému převratu neboli „Bílé revoluci“, kterého se organizačně chopil Saddám Husajn a Bakr nastolil osobní vládu prezidenta. Saddám byl povýšen na náměstka RRV a řídil civilní křídlo. Ostatní ministerstva téměř nedisponovala mocí. Všichni členové byli z vojenského kruhu a byly sunnity. Od roku 1970 RRV disponovala nejvyšší legislativní mocí. Měla pravomoc vyhlášovat zákony, vydávat dekrety, mobilizovat armádu atd. Všichni členové museli být z řad regionální strany a tedy i baasisty. V lednu 1974 na osmém stranickém sjezdu Baas byli jmenováni noví členi RRV – 7 předchozích (bez Sadúna Ghajdána a M. Hádíthího) a osm nových, kteří doplnili funkce po Kazzárově převratu. V roce 1977 se počet členů RRV zvýšil na jednadvacet, přičemž dva byli chvíli poté eliminováni za mírné tresty při šíitské revoltě a nahrazení.

Revoluční rada tvořila naprosto spolehlivou hlavní oporu režimu. Po změně na prezidentském postu byl Saddám povýšen na post předsedy RRV a místopředsedou se stál Izzat Ibráhím Dúrí. Oba přední muži měli větší pravomoci, a proto mohli čelit případnému vnitřnímu spiknutí. Po změně prezidenta došlo k radikálním změnám i na postech ve vedení, aby došlo k naprosté podřízenosti strany. 28. července 1979 bylo ohlášeno další z řad vykonstruovaných spiknutí, tentokrát bylo „odhaleno“ spiknutí podporovaného Sýrií. Tehdy bylo popraveno dvaadvacet osob, z nichž pět členů RRV – Mašhádí, Adnán Hamdání, Muhamad Ajiš, Muhammad Mahdžúb, Ghánim Abd Džalíl a také Abd Chálík Samaráí tzv. „demokratické popravy“. Následně byl vydán zákon, který nastolil, že všichni členi revoluční rady mají plnou imunitu (Gombár, 2004a: 181), a bez jejich souhlasu nesmí dojít k zahájení soudního procesu, aby se zabránilo opětovné situaci, kdy většina členů byla sesazena. Tak či onak, Saddám zde znovu využil šance zbavit se svých možných budoucích konkurentů. Po roce 1979 Saddám instituci oslabil v rámci posílení prezidentských pravomocí tím, že obnovil vládu, která doposud

pořádně nefungovala, jako osobní výkonný nástroj. Navíc Saddám často obcházel RRV prezidentskými zákony, které RRV nemohla obejít či sabotovat. Atmosféra strachu na základě předchozí zkušenosti způsobila, že veškeré návrhy Saddáma byly ratifikovány bez nejmenších připomínek. Rozhodování o veškeré ropné politice bylo přeneseno na RRV, které předsedal Saddám, a bez jeho souhlasu nebyla možná žádná smlouva. Orgán RRV se snížil na šestnáct členů, z nich příští čistku v roce 1982 po devátém regionálním sjezdu Baas přežilo jen osm z nich. Popraven byl ministr zdravotnictví Dr. Rijád Ibrahim Husajn za údajné obchodování s léčivými, ovšem dá se spekulovat nad tím, že byl odstraněn, aby případně nevyšly najevo okolnosti úmrtí bývalého prezidenta Bakra, který v témže roce zemřel bez povšimnutí. Regionální vedení Baas bylo voleno jednou za pět let na regionálním sjezdu strany, ale do funkcí dosazoval Saddám. Irácké RRV dohlíželo na činnost Národního vedení Baas, ale podle ústavy by mělo Národní vedení dohlížet na RRV.

6.2 Vláda – *madžlis al-wuzará*

Po vynesení rozsudků z roku 1973, kdy režim čelil pokusu o převrat, byla reorganizována vláda a do pozic byli dosazeni loajální kandidáti. Předsedou rady byl Saddám Husajn a většinu členů tvořili jak jinak než baasisté. Poté co vláda měla pevnou pozici a zmírnila restrikce obyvatelstva omezující občanské práva, počala pracovat na hospodářském vývoji a rozvoji infrastruktury. Prezident Bakr se pomalu začal vytrácet z dohledu kdy: „politickou strategii i taktiku zřetelně určoval Saddám Husajn“ (Gombár, 2004a: 176 a 187). V 80. letech nastala baasizace i veřejného sektoru. Každý, kdo chtěl i nadále pracovat ve státním sektoru, musel být členem strany Baas. Organizační změny sloučily několik ministerstev, a Saddám vytvořil funkci prvního náměstka předsedy vlády, které se ujal Tahá Jásín Ramadán. Saddám jmenoval ostatní ministry především dle kmenové příslušnosti. Rovněž do vlády přizval pár kurdských zástupců. V roce 1999 byl vytvořen malý kabinet s nejbližšími členy (Izzat Ibrahim Dúrí, generál Alí Hasan Madžíd, Tárík Azíz, Tahá Muhí Dín Márúf a Azzáwím.)

6.2.1 Národní shromáždění – *Madžlis al-Umma*

Parlament byl vytvořen v roce 1980 a s 250 členy tvořil formální pilíř moci režimu. Předsedal jí Sádún Hammádí. Členy parlamentu mohly být jen členi Baas či nezávislí kandidáti, kteří vyjádřili věrnost Saddámu Husajnovi, čímž i tento orgán tvořil

jen zdání pluralismu a byl využíván jako oficiální nástroj k veřejné kritice a diskriminaci ministrů a veřejných činitelů. Tím Saddám legitimně diskreditoval nepohodlné ministry a členy vlády. Sdělovacím nástrojem se staly noviny Babil a Musawwir Arábí, které řídil Udaj (Gombár, 2004a: 176 a 187). V roce 1991 vzniklo Byro kmenových náčelníků, kteří měli za úkol kontrolovat kmeny.

7. ZÁVĚR

Mocenská centra v době vlády Saddáma Husajna zahrnovala stranu Baas a její oficiální i neoficiální obranné jednotky. Další důležité mocenské centrum tvořila irácká armáda a důstojníci. Irácké zákonodárné a výkonné centrum tvořila irácká vláda a parlament, dojem demokracie mělo tvořit Národní shromáždění. Nejvyšší instituci v zemi tvořila Rada revolučního vedení. Moc těchto mocenských center byla spíše oficiálním seskupením a veškeré rozhodování bylo soustředěno kolem jedné osoby – Saddáma Husajna a jeho nejbližších společníků především z Tikrítu.

Významnou mocenskou strukturu tvořil Tikrítický klan, ze kterého pocházel Saddám Husajn a z kterého následně infiltroval svou nejbližší rodinu, jeho syny i známé do důležitých vládních funkcí a armády.

Před obdobím, kdy se Saddám Husajn stal prezidentem, se jeho mocenské zázemí pohybovalo spíše v pozadí. Taktickými tahy Saddám postupně eliminoval vliv ostatních osobností, které tvořili různá jemu konkurenční seskupení a mocenské základny na samotné špičce iráckého režimu. Po pádu hášimovského království se Irák stal klasicky vojenským režimem, jehož důležité mocenské centrum tvořila skupina vysokých důstojníků. Civilní i vojenské mocenské centrum bylo úzce propojené. Oficiálně byl režim v době vlády Saddáma Husajna označován jako civilní, ale vrchní irácké osobnosti se postupně řadili do vojenského aparátu a zároveň se z nich stávali baasisté. Výraznou úlohu ve státě hrála státní strana Baas, která představovala jedno z nejdůležitějších mocenských center. Zároveň probíhala systematická baasizace myšlení společnosti pomocí indoktrinace vzdělávání civilní společnosti i vojenských složek (Gombár, 2004a: 183-185).

Vize Iráku prvních baasistů počínaly na základních principech rovnoprávnosti a spravedlivosti. Změna nastala s nástupem k moci Saddáma Husajna:

„Teprve po roce 1979 za vlády Saddáma Husajna v Iráku došlo ke specifické transformaci od klasického „revolučního“ autoritativního režimu založeného na hierarchii strany Baas k čistě kmenovým mocenským strukturám“ (Gombár, 2004a: 177).

Hierarchická organizační struktura strany měla takový vliv, že dosahovala na nejmenší jednotky ve všech oblastech a na všechny buňky ve státě. Především vojenské

složky strany Baas se soustřeďovaly na důkladnou kontrolu ministerstva zahraničí a na dohled nad mezinárodními misemi a tím omezovala výkonnou moc iráckého parlamentu. V roce 1977 se všichni členové stranického regionálního vedení stali členy RRV. Tímto krokem se strana a stát sloučily. V rámci vnitrostátní politiky a s reflexí vnější politické situace saddámovský režim postupně přikláněl či odkláněl od klasického modelu nedemokratických blízkovýchodních režimů. Všeobecný zmatek ve státě, ve kterém se čím dál více projevovала nestálá ideologie strany Baas s upřednostňováním různých politických směrů, dle momentální situace vyvolala to, že se obyvatelstvo přestalo důkladněji zajímat a zapojovat do chodu státu.

Klíčem k pochopení všech politických idejí, institucí, vztahů a procesů je pojem moc (Adamová-Křížkovský, 1992: 69), a tou Saddám Husajn disponoval velmi obratně, jelikož postupným eliminováním konkurenčních politiků i důkladným podřízením veškerých bezpečnostních aparátů s politikou strachu soustředil moc veškerých iráckých mocenských center pod vlastní kontrolu.

Vláda režimu Saddáma Husajna se částečně shodovala s prvky populistické masové ideologie (Heywood, 2008: 99), kterou Saddám neustále vštěpoval společnosti pomocí médií. Propaganda režimu byla velmi důsledná. Rovněž spojil autoritarismus s příslibem hospodářské prosperity či podporou mas za získání určitých výhod. Kromě podpory osobností z Tikritu v poslední etapě jeho vlády opět začal podporovat i konzervativní tradiční irácké kmeny výměnou za jejich loajalitu. Za Saddáma Husajna do posledního dechu bojovala polovojsenská milice fedajínů, kteří vytvářeli poslední obranné opory téměř padlého centra kolem Saddáma Husajna. Tato milice fedajínů tvořila největší problémy spojeneckým jednotkám po roce 2003, jelikož útočili v civilním oblečení.

Autoritativní režimy se také vyznačují politickou pasivitou, při které se společnost odmítá zapojit do politického procesu (Balík-Kubát 2004: 50-55). Naopak v režimu Saddáma se do politiky aktivně zapojovali kmenové struktury a členové Strany Baas. Rovněž šíitské a kurdské menšiny v Iráku, které tvořily opoziční mocenskou základnu, nikdy nevzdávaly protirežimní odboj a bojovali za své politické zájmy a sebevyjádření.

"Pouze v postmoderním světě disponují vládcové s totalitními choutkami technickými nástroji, které jim umožňují proniknout do osobního, intimního života člověka a dělat si nárok na jeho úplnou loajalitu, kterou si budou umět vynutit" (Balík-Kubát 2004: 24).

Zásadním ukazatelem a nástrojem moci hlavního mocenského centra Saddáma Husajna byla ideologická manipulace, teror a brutalita, s jejíž pomocí si vládnoucí složka vynucovala poslušnost společnosti. V totalitním režimu diktátorů se postupně tato moc soustředí v jejich rukou s vlastními představami o státoprávním modelu. Režim Saddáma Husajna vykazoval podobné prvky. Příkladem tomu byla možnost mobilizace a zpolitizování mas obyvatelstva a jejich následné využití v politickém boji, či existenci tvrdých praktik, při kterých režim veřejně demonstroval svou sílu a využíval politiku strachu, aby si udržel poslušnost iráckého lidu i tvrdou kontrolu médií, škol a kultury.

Režim také vykazoval šovinistické tendence, neboli reakční politiku pronásledování, útlaku, nenávisti a štvanicí. Tvrdé praktiky postihly především kurdskou menšinu, která odmítala přímou podřízenost systému, proto požadavky autonomie pro Kurdistan byly potlačované bombardováním i použitím nekonvenčních zbraní chemického či biologického charakteru použitých pro účely vyhlazení oblastí a jejich následnou demografickou změnu a násilným přesídlováním původního obyvatelstva. Hlavní pohnutky této činnosti byly ekonomické zájmy, jelikož tato oblast byla zásobárnou obrovských zdrojů ropného černého zlata, ze kterého stát těžil zisk pro rozvoj země a také posiloval státní suverenitu ziskem prostředku k budování silné armády.

S vysokými ambicemi a silnou armádou Saddám rozpoutal válečná tažení proti sousedům, tím se zařadil k představitelům agresivní zahraniční politiky. Tato riskantní politika v případě úspěchu mohla znamenat zisk a slávu, v opačném případě ovšem mohla vést k rozkladu a strmému pádu. Všeobecně se předpokládalo, že saddámovský režim díky fatálnímu pochybení bude brzo svržen, ovšem pevná konstrukce policejního státu postaveného na kmenových strukturách s dokonalými výzvědnými a špionážními opatřeními dávalo režimu vnitřní neporazitelnost.

Seznam použité literatury:

- Arnold, J. R. (2009). *Dictatorships, Saddam Hussein's Iraq*. (Minneapolis: Twenty-First Century Books).
- Balík, S. - Kubát. M. (2004). *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. (Praha, Dokořán 2004).
- Baram, A., (1998). Between Impediment and Advantage: Saddam's Iraq. *United States Institute of Peace. Special Report*, 98-6. vii.
- Baram, A., (1997). Neo-Tribalism in Iraq: Saddam Hussein's Tribal Policies 1991–96. *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 29, Issue 01.
- Baram, A., (2000). Saddam Husayn: Between his power base and the international community. *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 4, No. 4.
- Cabana, J. L. (1993). *The Ba 'th party in Iraq: from its beginning through today*. [dizertační práce] California: Naval Postgraduate School.
(16. 6. 2014. <http://www.dtic.mil>: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a276153.pdf>).
- Coughlin, C. (2003). *Tajný život Saddáma Husajna*. (Praha: nakladatelství Jiří Buchal – BB/art).
- Farouk-Slugett, M. – Slugett, P. (2003). *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. (Praha: VolvoxGlobator).
- Farouk-Slugett, M. – Slugett, P., *Iraq since 1986: The Strengthening of Saddam*. (Washington DC: Middle East Research and Information Project.).
- Gombár, E., (2004a). *Kmeny a klany v arabské politice*. (Praha: Nakladatelství Karolinum).
- Gombár, E., (1999). *Moderní dějiny islámských zemí*. (Praha: Nakladatelství Karolinum).
- Gombár, E., (2004b) *Saddám Husajn: politická geografie.*). *Vliv rodinných a kmenových struktur na rozhodovací proces v regionu Blízkého Východu*. (Výzkumný projekt MZV RB 13.02.03: Praha).
- Hashim, A., (2003). Saddam Husayn and Civil-Military Relations in Iraq: The Quest for Legitimacy and Power. *Middle East Journal*, Vol. 57, No. 1.

Hourani, A., (2010). *Dějiny arabského světa: od 7. století po současnost*. (Praha: NLN).

Iips (2010). Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci. *Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity.*, III. číslo. (<http://www.iips.cz/data/files/Centrum%20LP/bulletin%20LP/Vol.%20II/bulletin-II-2.pdf> s. 5-6.; 14. března. 2013), s. 5-6.

Ishakan, B., (2010). Destroying the Symbols of Baathist Iraq. *Taary Newsletter: The American Academic Research Institute in Iraq.*, Issue No. 5-2.

Johson, C., (2004). Iraq: Legal History and Traditions., *The Law Library of Congress.*, LL File No. – s. 208.

Karsh, E., – Rautsi, I., (1996). *Saddám Husajn: politická geografie*. (Praha: Melantrich).

Lewis, B., (1997). *Dějiny blízkého východu*. (Praha: NLN).

Přebinda, P. (2005). *Cesta k soudobému Iráku: Nuri as-Saíd a dějiny irácké monarchie. (1920-1958)*. (Ostrava: MONTANEX).

Saikal, A., - Schanbel, A. (2003). *Democratization in Middle East: Experiences, struggles, challenges*. (United States of America: United Nations University Press).

Schulze, R., (2007). *Dějiny islámského světa ve 20. století*. (Brno: Atlantis).

Torrey, G. H. (1963). The Ba'th: Ideology and practice. *Middle East Journal* Vol.23, No 4 (Autumn, 1969), s. 445-470.

Wilcke, Ch., (nedatováno) Castels Built of Sand: Governance and Exit Strategies in Iraq. *Washington DC: Middle East Research and Information Project*.

Internetové zdroje:

Dodge, T. (2006). *The British Mandate In Iraq, 1914-1932*. Queen Mary's College, University of London. <http://www.gale.cengage.com>.

13. 8. 2014 (<http://www.gale.cengage.com/pdf/whitepapers/gdc/TheBritishMandate.pdf>, 16. 8. 2014), s.1-3.

Gerschwer, S. (nedatováno). *Rise and Fall of Ba'athism*. <http://www.academia.edu>.

(http://www.academia.edu/1787409/Rise_and_Fall_of_Baathism, 17. 4 2013), s.1-6.

Hickmen, J. (2002). *Why He's Still There: The Leadership Secrets of Saddam Hussein*. <http://www.baltimorechronicle.com>.

6. 2. 2002 (http://www.baltimorechronicle.com/saddam_feb02.shtml, 10.8.2014).

Isaac, S. (nedatováno). *The Ba'ath of Syria and Iraq*. <http://www.longwood.edu>.

(<http://www.longwood.edu/staff/isaacsw/Ba'ath%20Excerpt.pdf>, 14.6.2014), s.1-8.

Isakhan, B. (2011). *Targeting the Symbolic Dimension of Baathist Iraq: Cultural Destruction, Historical Memory, and National Identity*. <http://www.academia.edu>.

(http://www.academia.edu/562428/Targeting_the_Symbolic_Dimension_of_Baathist_Iraq_Cultural_Destruction_Historical_Memory_and_National_Identity, 16. 6. 2014), s. 257-281.

Kostlánová, A. (2012). *Saddám Husajn - Profil*. <http://blog.idnes.cz>.

31. 3. 2012 (<http://kostlanova.blog.idnes.cz/c/253759/Saddam-Husajn-Profil.html>, 6. 16. 2014).

Metz, H., Ch. (2008). *Iraq: A Country Study*, Washington: GPO for the Library of Congress, <http://countrystudies.us/iraq/>; <http://www.marines.mil>.

(http://www.marines.mil/Portals/59/Publications/Iraq%20Study_3.pdf, 16. 6. 2014), s. 250-252.

News.bbc.co. (2003). Tikrit: Saddam Hussein's home town. *http://news.bbc.co.uk*.

11. 7. 2003. (*http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3249819.stm*, 16.6.2014).

Reiner, T.,; Švamberk. A., (2009). Nástup strany Baas. *http://special.novinky.cz*.

(*http://special.novinky.cz/irak/nastup-strany-baas.html*, 18.3.2013).

Snell, M. (nedatováno). Iraq as an Independent Monarchy.

http://historymedren.about.com.

(*http://historymedren.about.com/library/text/bltxtiraq10.htm*, 16. 6. 2014).

Wikipedia, (2013). Abdullah Sallum al-Samarra'i. *http://www.en.wikipedia.org*.

20. 12 2013 (*http://en.wikipedia.org/wiki/Abdullah_Sallum_al-Samarra'i*, 16. 6. 2014).

Woods, J. E. (2014). Iraq. *http://www.britannica.com*.

(*http://www.britannica.com/EBchecked/topic/293631/Iraq*, 9.8.2014), s.31-32.

Resumé

Iraqi power centres formed the regime in which the main say had Saddam Hussein personality and any other centres, as the army or the Baath Party, were absolutely subordinated to his influence. He was undoubtedly one of the most outstanding personalities of modern Iraq and the whole Middle East. In a time when Saddam was in power, he provoked two military conflicts in the region, where was killed hundreds of thousands of innocent people. Iraqi regime shifted from the former military dictatorship which consisted of the ruling officers. The group of officers got the lead by carrying out a military coup where they overthrow the legitimately elected government.

The Baath Party grew in strength although until 1968 still lacked uniform ideology. Its activities can be summarized in organizing the necessary steps that would lead to the front of power. The rule of the Baath Party and the revolutionary regime rules formed an unwritten direction of the country based on the principles of client, securing the undemocratic system of government. In the party, and generally between the leaders in all centres of power prevailed importance of family and personal relationships, geographic origins and group solidarity with the fidelity of individuals. The names such Hadran and Bakr can be used as an example due to the fact that their personal ties were affected by their origins coming from Tikrit. Both leaders, basing on mutual loyalty, have appointed a young Saddam Hussein, who soon seized the civilian wing of the party organization, and stealthily climbed to the front of the power structures.

Baas headed by President Saddam Hussein became the power apparatus, which has infiltrated into all social spheres. The key word in Iraq was terror, which Saddam Hussein exploited to ensure his position of power. Solid construction of a military state based on tribal structures with perfect intelligence and espionage network gave the regime internal invincibility but Saddam's greed and unsatisfied ambitions led him to the chasm. The constant demonstration of power, public warning of the political opponents as well as citizens and urge for complete obedience let the international allied forces topple the regime of Saddam Hussein.